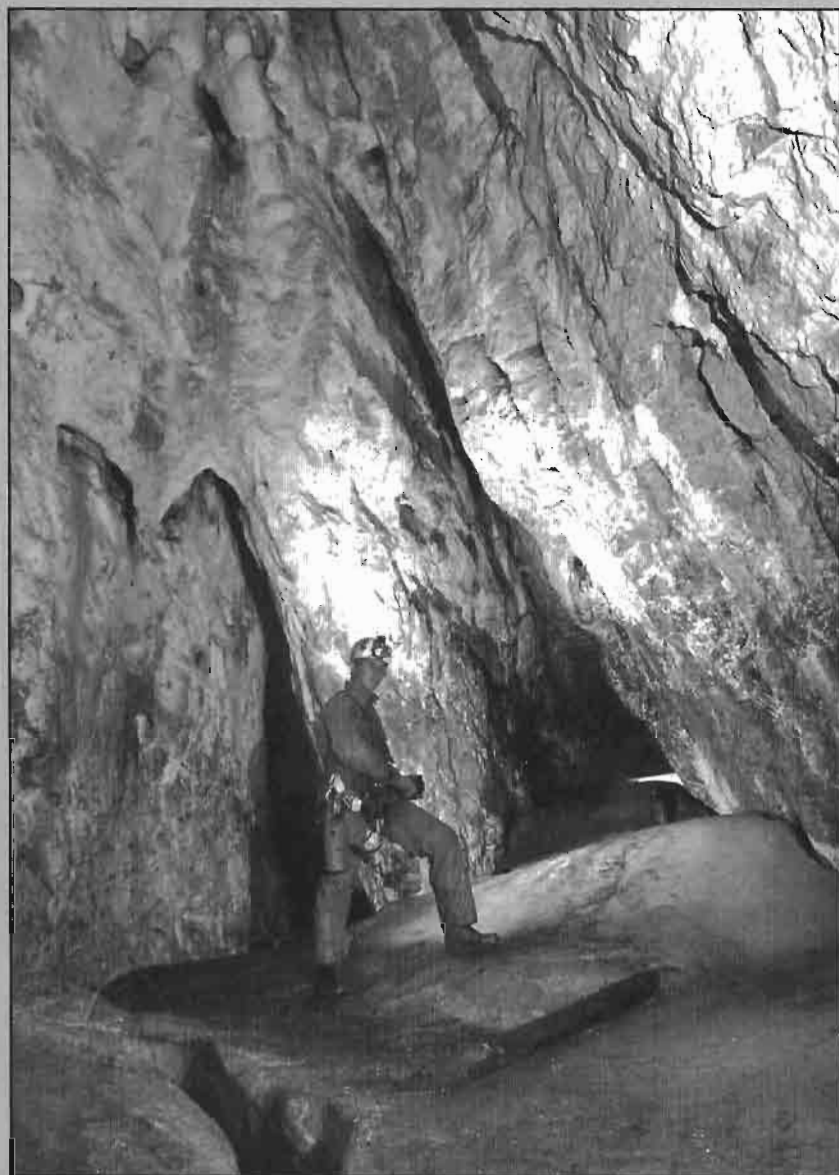

SPELEO

42

2005

Kalamos 2005 – předseda lobuje za kongres Brno 2013

Podzemí v Hostěradicích – „prolězačky“ (foto J. Prokop)

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)

Milé kolegyně, milí kolegové,
do rukou se Vám dostává druhé číslo letošního roku a nejspíše v lednu roku následujícího by k Vám mělo dorazit i číslo 43, kterým se nejspíše uzavře další etapa vydávání Spelea. O co jde, by mohli snadno vypořadovat pozorní čtenáři zápisů z posledních dvou „Předsednictev“. Není ale nad čím truchlit, protože pokud vše vyjde, tak by se to mělo projevit zkvalitněním Spelea a celé ediční činnosti ČSS.

Využíváme toho, že Speleo se dostane do rukou včas všem členům (za předpokladu dobře fungující distribuce ve skupinách) a důrazně upozorňujeme na dřívější termíny ukončení příjmu příspěvků („dead-line“) do sborníku Speleofóra a jeho části věnované karsologii z různých úhlů pohledu. Protože jde o novou akci, pokusíme se několika větami přiblížit tento záměr. Již více let chybí v ČR odborný vědecký časopis zabývající se specializovaně karsologií a krasem, jakož i konference takto zaměřená, rozhodli jsme se proto oslovit profesionální pracovníky z univerzit, AV ČR, podniků, ale také studenty, jejichž diplomové, či jiné

práce nějak souvisejí s krasem, aby si připravili prezentaci svých výsledků. V písemné formě budou tyto práce tvořit samostatný oddíl Speleofóra, veřejné prezentaci bude ve Sloupu věnován pátek 21. dubna – bližší viz pozvánka na Odbornou konferenci KRAS 2006, zrozeslaná jednotlivcům a složkám a zavěšená na www.speleo.cz.

Po zkušenostech (negativních) z minulých let je termín odevzdání příspěvků do SPELEOFÓRA 2006 i pro konferenci KRAS 2006 stanoven na 16. prosince 2005.

Důležitou změnou je jednotné zaslání veškerých příspěvků (Speleo, Speleoforum 2006, Kras 2006, webové stránky) na adresu redakce@speleo.cz. U příspěvků autor naznačí, ve kterém periodiku si přeje, aby byl příspěvek vytisknut, ale konečné umístění si vyhrazuje redakční (ediční) rada. Řekněme, že půjde o jakousi formu soutěže, která by se měla odrazit v kvalitě dodávaných příspěvků.

Za redakční radu J. Otava a J. Vít

AKTUÁLNÍ INFORMACE

Vážení kolegové, milí kamarádi,

uplynul čas letních expedic a výjezdů do téměř všech krasových koutů Evropy a blíží se čas zpracovávání výsledků a každoročního bilancování. Každá expedice, každý objev, či nový poznatek, ale i „obyčejné“ zážitky stojí za to být zaznamenány – zaznamenány především proto, aby nebyly zapomenuty.

Jak jistě víte, ČSS nabízí hned několik prezentačních možností a jedním z úkolů, které si současně předsednictvo předsevzalo, je další zvyšování jejich úrovně.

První je sborník Speleoforum, určený zejména pro představení nových objevů, obsahující původní články, výsledky výzkumů či zprávy z hodnotných exkurzí. Tato publikace je dnes chápána jako každoroční zpráva o činnosti Společnosti a jako

taková je distribuována na všechny ZO, důležité instituce, knihovny a také do všech členských zemi UIS.

Časopis Speleo představuje důležité periodikum zejména pro aktuální informace, zprávy z akcí, recenze, postřehy, komentáře. Stoupající náklad je důkazem rostoucího zájmu o toto periodikum i mimo ČSS.

Internetové stránky, pyšníci se vysokou návštěvností, pak nabízejí jedinečnou příležitost stát se opravdovou „výkladní skříní“ aktuálního dění v ČSS a zároveň efektivním nástrojem naší vnitřní komunikace. Již dnes je možné přidávat odkazy na vaše lokality do Digitálního speleologického archivu (DSA), umístit vaše vlastní stránky na server SPELEO.CZ nebo zřídít klubovou e-mailovou adresu se stejnou koncovkou.

K dalšímu zvyšování jak obsahové tak technické úrovně naší prezentace jsme připravili celou řadu změn, počínaje novým složením ediční rady, přes novou podobu některých titulů až po zlepšení jejich dostupnosti, a to zejména směrem k veřejnosti. Prvním krokem bylo zřízení jednotné adresy redakce@speleo.cz, kam můžete všechny své příspěvky zasílat a na které můžete komunikovat se členy ediční rady.

Avšak každý, byť sebelépe vypadající, či

sebestižňější časopis, publikace, internetové stránky budou k ničemu, nebudou-li plné článků, fotografií, map a plánek, zkrátka Vašich příspěvků; a zároveň nebudou ke čtení, pokud se je nepodaří zpracovat do srozumitelné a přehledné podoby.

Rád bych Vás proto všechny vyzval k prezentování výsledků Vaší práce, ke sdělení svých poznatků, zážitků, tipů či rad vašim kolegům. Pište, zasílejte své příspěvky, komunikujte s ostatními, neboť jediné tak o sobě a své práci dáváte vědět, jediné tak se s n í mohou ostatní seznámit.

Zároveň však prosím nezapomínejte, že včasné odevzdávání Vašich příspěvků a dodržování podmínek pro uveřejnění je nezbytným předpokladem pro následnou editorskou práci a tisk jednotlivých titulů. Informace o nich budou pravidelně zveřejňovány v oběžníku a na našich internetových stránkách.

Ať již využijete kterékoliv možnosti k prezentování a popularizaci své práce, posloužite tím nejen sami sobě, ale také všem svým kolegům z České speleologické společnosti, jejichž jménem Vám upřímně děkuji.

Zdeněk Motyčka
předseda ČSS

Světový speleologický kongres v Aténách – Kalamosu – srpen 2005

Jiří Otava

14. mezinárodní speleologický kongres proběhl letos v termínu 21. až 28. srpna v řeckém přímořském letovisku Kalamosu nedaleko Atén. Členy České speleologické společnosti zastupoval předseda Zdeněk Motyčka, Pavel Bosák, Jiří Otava, Ivo Baroň, Vít Baldík a Svatava Kubešová, dalšími zástupci ČR byli Hana Molhancová, Oldřich Krejčí, Roman Novotný a Magdaléna Winklerová. Členové ČSS spoluvy tvořili, nebo přímo přednesli přibližně deset prezentací, jeden poster a spolu se Slovenskou speleologickou společností měli po celou dobu kongresu pronajatý propagační stánek se speleologickou literaturou, plakáty a dalšími propagačními materiály.

Dobrym počinem o který se zasloužili italsí speleologové je vydání DVD s kompletními 40 ročníky časopisu „International Journal of Speleology“ a CD s kongresovými materiály, bohužel značně nestejnorodými a neúplnými (předáno do

archivu ČSS – sekretariát).

I když organizace mnoha akcí místy značně skřípala, přednášky hodně odpadávaly, byly přemístovány a posouvány v čase i prostoru, přesto zůstal kongres nejdůležitější akcí UIS letošního roku. Pro ČSS je důležité, že viceprezidentem Mezinárodní speleologické unie byl zvolen prof. RNDr. Pavel Bosák, DrSc. Světová speleologická veřejnost byla poprvé formou plakátu a ústních informací seznámena s kandidaturou Brna na pořádání 16. Mezinárodního speleologického kongresu v roce 2013 v Brně. Vzhledem k tomu, že příští kongres bude v roce 2009 v Texasu, bude „na řadě“ opět Evropa a naděje Brna zřejmě nejsou zanedbatelné, zvláště začalo-li lobování tak brzy a úspěšně – viz foto (přebal). Plakát propagující Brno jako pořadatelské místo 16. kongresu byl ostatně jednou z mála věcí, které se na kongresu kradly. Další takovou byla kompletní výzdoba slovenské části

stánku s venezuelskými a chorvatskými objevy. Ještě jednou se česká a slovenská speleologie dostaly do centra dění, to když na závěr valné hromady vystoupil jeden z nově zvolených sekretářů Efrain Mercado z Portorika, kterého pověřila část venezuelských jeskyňářů soustředěná kolem prof. Urbaniho a hřmotným hlasem přečetl „Letter of protest“. Tento dokument velikosti A4 tištěné stránky adresovaný 14. kongresu a UIS venezuelskou Sociedad Venezolana de Espeleologia lze zestručnit do následujících bodů a požadavků SVE:

- Marek Audy má zastavit ostouzení Dr. Urbaniho (za použití silného a neuctivého vyjadřování) a publikování výsledků venezuelských expedic členů ČSS a SSS – viz strana 155 kongresových abstrakt a 35. strana Activity review České speleologické společnosti vydané u příležitosti 14. kongresu.
- Pro SVE je nepřijatelná bagatelizace sporu a problému. Ctíhodnost dr. Urbaniho a SVE byla zničena, jejich práce devalvována.
- Členové, prezident, ani celá Venezuelská speleologická společnost (SVE) nemá nic proti ČSS ani SSS, pouze proti nezodpovědnému zneužití jejich jmen. Je čas posílit dobrou vůli ke spolupráci, ctít Etický kodex a respekt ke každé národní organizaci.

Na závěrečném večeru po Valné hromadě se na mne obrátila jako zprostředkovatelka Magdalena Stamenova z Bulharska s tím, že nově zvolený sekretář UIS Efrain Mercado z Portorika má zájem setkat se se mnou jako oficiálním zástupcem ČSS a pobavit se o protestním dopisu SVE a „samotných venezuelských záležitostech“. Po krátké konzultaci s P. Bosákem a patřičném posílení jsem souhlasil. Pokusil jsem se vysvětlit E. Mercadovi, že Marek Audy není zločinec, ani zloděj výsledků a určité nebylo a není v jeho zájmu hanobit dr. Urbaniho. Upozornil jsem pana sekretáře, že byl víceméně zneužit vedením SVE k veřejnému přečtení protestu plného polopравd a nepravd, že problém sledují od začátku, že prof. Urbani a SVE byli mnohonásobně před začátkem první expedice kontaktováni, nikdy však nezareagovali. Koneckonců z expedičních zpráv jasně vyplývá, že spoluorganizátorem expedice 2005 byla „Comite Espeologia de la Sociedad Venezolana de Ciencias Naturales (SVCN). E. Mercado mne několikrát během rozhovoru ujistil, že byl zvolen tajemníkem, aby urovnával spory mezi jeskyňáři a společnostmi, omluvil se za jednostranný protest,

který přečetl na Valné hromadě za SVE a slibil, že se pokusí urovnat spor ke spokojenosti obou stran.

Pro nezasvěceného čtenáře nutno ještě objasnit, že celý případ má silný politický podtext, neboť současný mecenáš úspěšných expedic přírodovědec a podnikatel Charles Brewer byl velmi vlivnou osobou minulého režimu, zatímco současným režimem „lidového“ prezidenta Chavese je zřejmě tolerován jen se skřípěním zubů. Takovému exponentu oficiální představitel moci samozřejmě nemohou prominout úspěchy, natož pak spolčování se zahraničními speleology. Abych uzavřel tuto poznámku, musím podotknout, že Efrain Mercado navrhl, aby si obě strany vyměnily omluvné dopisy a pokusili se spolupracovat.

Důležitou a pozorně sledovanou částí Valné hromady bylo vyhlásování dlouhé řady ocenění vztahující se na období 2001 – 2005. Ceny vyhlášovala a předávala s patřičnými komentáři prof. Julia James. Z nejdůležitějších vybírám následující:

Speciální ceny za největší publikační počiny *The Encyclopedia of Caves* (editoři David C. Culver a William B. White, Elsevier, 2005) *Encyclopedia of Caves and Karst Science* (editor John Gunn, Fitzroy Dearborn, 2003)

Standardní cena

Z pěti přihlášených prací udělil výbor UIS první cenu publikaci:

Spéléo-karstologie et environnement en Chine skupiny editorů na čele s Richardem Maire, vydavatelem je společně Fédération Francaise Spéléologie a Association Francaise de Karstologie, Bordeaux, Francie.

Objevitelské ceny

První cena byla udělena skupině „*Call of the Abyss*“ (Volání propasti) Ukrajinské speleologické společnosti za průzkum jeskyně Krubera – za dosaženou hloubku -2080 m a za množství vynikajících publikačního materiálu.

Nejlepší poster

Hlasováním účastníků kongresu vyel vítězně poster korejských speleologů K.C.Lee, D.W. Choi a K.S.Woo, „*Origin and diageneseis of cave corals in the lava tubes of Jeju Island*“

SpeleoMedia – filmy

První cenu převzal Denis Provalov pro mezinárodní průzkumný tým CaveX a filmové studio „Krylia Rossii“ (Křídla Ruska) za film o průzkumu 2080 m hlubokého systému Krubera-Voronja v létě roku 2003 „*Speleology: a journey to the centre of Earth*“

Diapozitivy, fotografie

První cenu obdržel Robbie Shon z Velké Británie za záběr nazvaný „*Titan taken from roof dome 145 m above floor level showing the breakthrough window where the surface shaft connects*“

Portfolio

První místo obsadil George Avagianos za portfolio „*Jeskyně Řecka*“

Výsledky voleb orgánů UIS:

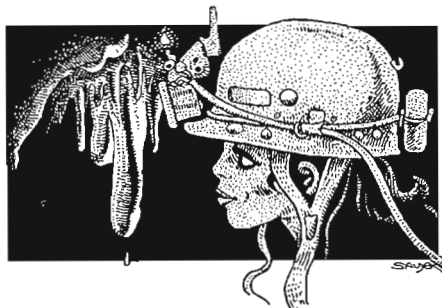
Prezident: Andrew James Eaves (Velká Británie)

Viceprezidenti: Alexander Klimčuk (Ukrajina)
Pavel Bosák (Česká republika)

Generální sekretář: Fadi Nader (Libanon)

Sekretáři: George Veni (USA)
Andej Mihevc (Slovinsko)
Carlos Benedetto (Argentina)
Kyung Sik Woo (Jižní Korea)
Paul Williams (Nový Zéland)
Efrain Mercado (Portoriko)
Roman Hapka (Švýcarsko)
Stein-Erik Lauritzen (Norsko)

DOMÁCÍ LOKALITY

Mapování jeskyní v oblasti ponorů potoka Lopače a Krasovského potoka v letech 1983 – 2001 (ZO ČSS 6-16 Tartaros)

Dušan Hypr (Speleologický klub Brno, ZO 6-01 Býčí skála, ZO 6-16 Tartaros)

Chtěl bych zde uvést společné dílo asi 30 jeskyňářů, kteří přispěli k zobrazení jeskynního světa v oblasti ponorů potoka Lopače a Krasovského potoka na pracovištích ZO 6-16 Tartaros a kteří se podíleli na intenzivních mapovacích pracích v období zejména 1983 – 1988 a pak ještě na složení víceméně příležitostných mapovacích týmů vlastně až do roku 2003. Finální obraz polygonový pořadů, kromě nesporné historické hodnoty, podstatně zpřesnil a doplnil starší údaje, měření přispělo k realizaci či směřování speleologických prací a nakonec i k prezentaci výsledků speleologických prací. Jen

z malé části bylo pro korekci a doplnění zobrazení průběhu polygonových pořadů účelově využito dat nového mapování ZO Tartaros resp. F. Musila, které jinak svým rozsahem i náplní náš skutečně původní mapovací program překračuje a které bude po dokončení speleologické veřejnosti prezentováno.

Po ukončení prací na Jandourkově závrtu se pracovní aktivita skupiny Tartaros přesunula v roce 1983 do ponorové oblasti Lopače a Krasovského potoka. Výsledky starších speleologických prací a základní údaje o mapových podkladech jsou uvedeny zejména v publikacích Ryšavého (Novák,

Ryšavý 1952) a Vojtenka (1972). Ruku v ruce s postupem průzkumných prací byla revidována a prakticky vesměs pořízována nová mapová dokumentace. Mapovací týmy jsou uvedeny v přehledných tabulkách, stejně jako základní parametry výpočtu a další informace. Osoba uvedená na prvním místě je zpravidla zodpovědná za naměřená data, tj. „držela kompas“. Situace celého polygonu je uvedena na obr. č. 1. Vzhledem k často jen reviznímu charakteru měření nebyly vždy v dostatečné míře měřeny a zakreslovány stěny a profily chodeb. Mapy včetně originální dokumentace jsou uloženy v archivu ZO Tartaros, stejně jako zpracování měření polygonů v programu TJJKPR. Mimo ojedinělá měření v gradech byla v ostatních případech respektována změna magnetické deklinace. Zpracování demonstrace zaměřeného polygonu bylo provedeno koncem roku 2003. Dobře znázorňuje i rozsah prostoru krasového povrchu a jeskyní v současné době nově revidovaného a mapovaného.

Ponor Lopače (č. 581) byl od roku 1984 mapován po částech, tak jak následovaly objevné speleologické postupy. Mapování bylo prováděno ve „starém Lopači“ převážně geologickým kompasem, sklonoměrem a pásmem, v dalších částech závěsným hornickým kompasem, závěsným sklonoměrem a pásmem. Pozici polygonu kontroluje polygon tažený šachtou z louky; ta byla vytyčena podle původního polygonu a zářázkový bod byl ještě upřesněn radiomajákem (Šerebl Zdeněk, diference 0,5 m). Nový polygon z roku 1986 vede ještě do zatopeného přítoku vedle jezera odtokového sifonu a do Pyžamové chodby. Body byly fixovány ocelovými hřeby nebo dřevěnými klínky s hřeby (jak se však ukázalo tento způsob fixace bodů nemá dostatečnou životnost).

Ponor Lopače (Šimečkův, č. 581/I) byl mapován bezprostředně po vyražení záchranné šachty v roce 1995 a další části – potom v návaznosti na postup objevných průzkumných prací. Mapování v „novém Lopači“ bylo prováděno závěsným hornickým kompasem, závěsným sklonoměrem a pásmem. Body byly fixovány šrouby o průměru 5 – 6 mm a délky 15 – 20mm, zatloukanými do předvrtaných otvorů.

Pozice polygonu byla zpřesněna dvěma radiomajáky (body bod v8, radmaj1) a radmaj2). Tyto body a základní bod celého měření P14 byly

zaměřeny na povrchu geodeticky. Hlavní polygon zahrnuje i polygon zaměřený potápěči v sifonech (později překonaných vyšší chodbou; Střelec 2000). Poziční chyba polygonu na bodu radmaj 2 byla největší, cca 3.5 m. Chyba měření nebyla blíže specifikována a byla vyrovnána výpočtem polygonu v programovém prostředí TJJKPR s tím, že geodeticky zaměřené body na povrchu byly definovány jako fixní (vyrovnáním polygonu neposouváné).

Mlynářovo propadání bylo mapováno před zahájením a revidováno po dokončení nového vstupu do prostor, odkud pak pokračovaly další výkopové práce včetně mapování, které tento přehled nezahrnuje. Mapování bylo prováděno geologickým kompasem, sklonoměrem a pásmem.

Víntocký jeskynní systém byl zobrazen na mapě Hrouda, Příbyl Šlecht, Zoufalý (překresleno a sestaveno Cigánkem). Nový polygon byl tažen nejprve ve Víntocké propasti I. ve Středních paterch. Poté co diference směru chodeb na Nofis a zejména geologické mapování v chodbě Ozvěny prokázaly jistě nepřesnosti uvedených mapových podkladů, byla v roce 1988 zaměřena část základní kostry jeskynního systému, tj. od vchodu Víntocké propasti I. do Ústřední propasti, napojení Středních pater, Chodby Ozvěny a pak ještě polygon na Absolutní dno a do Říceného domu. Mapování bylo prováděno závěsným hornickým kompasem, závěsným sklonoměrem a pásmem. Systém byl připojen v roce 1988 na povrchový polygonový okruh, později byl vchod zaměřen geodeticky (bod VINT). Připojení na bod VINT bylo pro potřebu zpřesnění prezentace našich starších provedených mapovacích prací domapováno v prosinci 2003 a polygon byl navíc vyrovnán novými polygonovými tahy F. Musila přes jeskyni Škrapovou a Víntockou propast II. Polygon náš a nový Musilův ve Víntocké I. má (bez spojení a vyrovnání) diferenci na připojovacím bodu VI4.1 v chodbě ozvěny diferenci necelého 0,5 m. Diference připojení propasti Škrapová a Víntocké II. před vyrovnáním činily 1.17 m (bod f15.14.3) a 0,97 m (bod f5).

Jeskyně Šamalíkovy. Lokalitu jsme připojili na venkovní polygonový okruh a potom jsme pouze zaměřili účelový polygonový pořad od vchodu do domu se závřtem a do Dómu pod Dómem se závřtem,

což bylo v r. 1982 jedno z nových pracovišť skupiny (dnes průchod do nižšího z Dómů opět zavalen). Pro možnost srovnání měření jsme dodatečně v roce 2002 připojili starý polygon na vznikající nový polygonový pořad (F. Musil). Průběh starého i nového polygonu vykazuje dobrou shodu s diferencí na styčném bodu cca 20 cm.

Šachta Adamováků. Jeskyně byla mapována pro potřeby úvah a volbu případného pracoviště, které by, jak jsme doufali, snad řešilo problém Krasovského potoka a kromě toho také pro uvažované zkeslení pozice Šachty Adamováků s Šamalíkovými jeskyněmi, případně i pro společné zobrazení s jeskyní Balcarou. Zůstalo u zaměření hlavního polygonu spodního i vyššího patra a zběžného zákresu stěn (s vytipováním propasti III. jako nadějnějšího pracoviště s možným otevřením z povrchu (vytýčeno).

Povrchová připojovací měření. Poněvadž těžště prací představovala lokalita Lopač, byl jako základní bod vybrán patník P14 u silnice naproti poslednímu domku Ostrova u Macochy, pár metrů od Mlynářova propadání. Nadmořská výška byla změřena nivelačním přístrojem (Cigánek S.) a souřadnice kompasové sítě byly nulové. Připojovací měření, stejně jako měření v jeskyních byly měřeny závěsným kompasem, závěsným sklonoměrem a pásmem. Tato okolnost se promítla do skutečnosti, že počítačové vyrovnání dostatečně nezpřesnilo nejdlejší povrchový okruh propojující jednotlivé jeskyně. Ukázalo se, že opravdu nelze, ani snad pro orientační zobrazení, dlouhé povrchové polygonové pořady takto měřit. Nepřesnost měření (čtení) se při velmi dlouhých záměrech zdaleka tak nekompensuje, jako při velkém množství krátkých záměrů v podzemí. Alespoň při povrchovém měření jsme měli opravdu použít kvalitnější přístroje. Částečnou nápravou bylo to, že patník P14 byl pak zaměřen společně s radiomajáky nad „novým“ Šimečkovým Lopačem (radmaj1, radmaj2, bod V8), s bodem u ponoru Krasovského potoka (Rogendorf, u silnice, KRPON), s vchodem do Vintocké propasti I. (bod VINT) a ještě s jeskyní 601 (v lesní trati v Hložku). – Kratochvíl 2001

Na povrchový polygon jsou v TJIKPR napojeny i sítě provedené geofyzikálního měření. Jsou to podrobné sítě bodů měření VD, KP, NT a VES v okolí ponoru potoka Lopače, v okolí Mlynářova

propadání a Odtokového sifonu ze „starého“ Lopače a ještě v předpolí ponoru Krasovského potoka (poblíž Šamalíkových jeskyní a Šachty Adamováků).

Mapovací práce po roce 1988 jsem tak intenzivně jako dřív ani neorganizoval a ani (s výjimkou „brigád“ na Lopači) neprováděl. Od roku 1989 do 2002 jsem totiž byl staronovým členem ZO Býčí skála. Mapování Vintockého systému (Škrapová propast a Vintocká propast II.) a Šamalíkových jeskyní zůstalo nedokončeno.

V několika málo letech se pak „speleologický tým skupiny Tartaros“ nejen omladil, ale také dozrál. Akceschopnost se zase zvětsila. Se skupinou Tartaros začal pracovat a v prostoru ponorové oblasti Krasovského potoka a potoka Lopače také mapovat Franci Musil. Škoda, že díky nevhodné stabilizaci řady bodů našich starších polygonových pořadů se mapuje „znovu“, na druhou stranu ovšem s výhodou kompaktnosti či důvěryhodnosti nových dat a navíc s možností kontroly dobré shody průběhu polygonů starého a nového (alespoň tam, kde starý polygon byl měřen).

Nepřesnost polygonu povrchového připojení vchodů jeskyní z roku 1988 byla pro potřebu demonstrace průběhu zaměřeného polygonu a pozice jeskyně Liščí Vintocké propasti II., Škrapové propasti a Šachty průvanů korigována (i když ne zcela korektně) kvalitním povrchovým pořadem F. Musila z roku 2000 a pro kontrolu průběhu Vintockého systému a přehledně kompletní zobrazení jsou zde zakresleny i jeho polygony Vintockou I., Vintockou II. a Škrapovou propasti.

Pro konečnou podobu celkové sestavy jednotlivých jeskyní obou oblastí lze doporučit zaměření jednotlivých vchodů jeskyní alespoň na úrovni jako je bod VINT vchodu Vintocká propast I. Vzhledem k dobré shodě polygonů (Vintocká I.) a zvláště tomu, že v průběhu současného nového mapování „šéfmapiér“ Franci přímo zakresluje tvářnost chodeb a zapisuje speleologické poznámky, si myslím, že se můžeme těšit na hodnotné, dostatečně přesné a graficky dobře vyvedené zobrazení celé zpracovávané oblasti, osahující i řadu důležitých speleologických informací.

Literatura:

HYPŘ D., ZOUFALÝ J., DOBEŠ V. (1987):

Výsledky speleologických prací v ponorové oblasti Krasovského potoka a potoka Lopače.– Sborník „Výzkum ostrovských a vilémovických

Obr. 1. Polygon ponorové oblasti Lopače a Krasovského potoka.

Vysvětlivky základního místopisu:

1 - ponory Lopače

2 - Mlynářovo propadání

3 - Ponor Lopače – stará šachta ze zahrádky (581)

4 - Ponor Lopače – nová šachta na louce (581)

5 - Šimečkův Lopač (581/I)

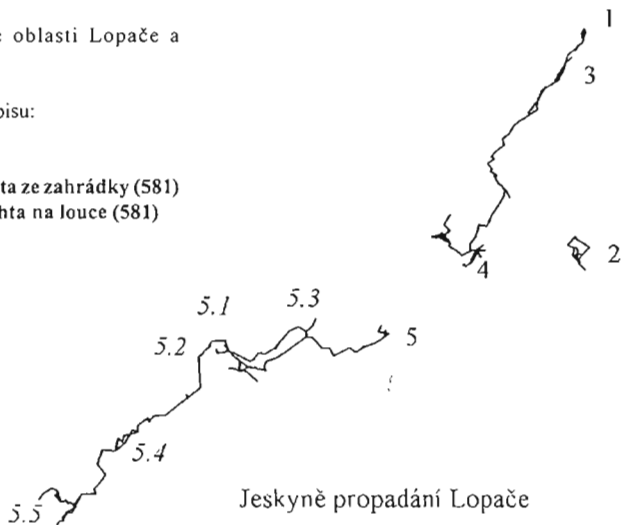
5.1 Závál

5.2 Velikonoční dóm

5.3 Horní chodba

5.4 meandry a vodopády

5.5 odtokový sifon

6 - Vintocký jeskynní systém

6.1 jeskyňě Liščí

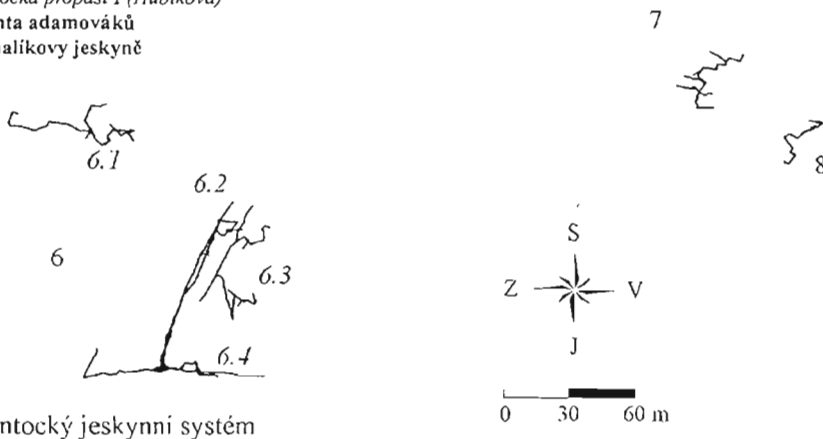
6.2 Škrapová propast

6.3 Vintocká propast II (bří Nejezchlebů)

6.4 Vintocká propast I (Hubikova)

7 - Šachta adamováků

8 - Šamalíkovy jeskyňě

Vintocký jeskynní systém

Pozn: Nejsou zde zakresleny kromě povrchových měření ještě jeskyňě Balcarka, Zahradní, Žižkůvka, Pod lavičkou Sítovy, Cigánská, Ponorová a S oky. Ty zůstávají zatím jen ve starších mapových podkladech.

- vod v Moravském krasu“, Okresní Muzeum Blansko, 39-53. Blansko
- NOVÁK V., RYŠAVÝ P. (1951): Nové speleologické práce v okolí Ostrova u Macochy v Moravském krasu.– Čs kras 4, str. 129-133, 153-170 a 233-254, Bmo
- RYŠAVÝ P. (1956): Suchý žleb v Moravském krasu a jeho jeskyně.– Čs. kras 8-9, str. 2-72, Praha 1955-56
- VOJTENKO L. (1973): Práce Ostrovské skupiny Speleologického klubu v Brně na problému jižní větve Punkvy v Moravském krasu od roku 1965.– Čs. kras 25, 103-106. Praha
- STRĚLEC P. (2001): Lopač – výsledky našeho bádání 1995-2001.– Speleofórum 2001, Praha 2002

Summary: Cave surveying in the ponor area of the Lopač and Krasavský Creeks in the years 1983 – 2001. Many cavers participate on surveying of the caves in the region where speleological works were realized by a group Tartaros (Czech Speleological Society). I have taken part in the cave surveying trips and summarized a lot of information about cave surveying. There are the historical data in this paper about constitution of surveying groups that made a plan of Lopač ponor cave, Vintoky cave system and others caves in input region of the Lopač and Krasavský creek. There is also presentation of a basic polygon.

Přehled mapovacích skupin		
Jeskyně ponora Lopač (č. 581, 581/I a Mlýnského propádní)		
ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1984	Lopač od šachty na zahrádce u ponoru (body pol. 1 – 12)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav (jun.) Hypr Dušan, Zahradník Pavel
1985	Lopač od šachty na zahrádce u ponoru (body pol. 13 – 33)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav, Roman Svat., Zabranský Jaroslav
1986	Lopač od šachty na zahrádce u ponoru (body pol. 33 – 45)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav, Roman Svat.
1986	Lopač – přítok (body pl. 53 – 60)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav, Dobeš Václav
1986	Lopač – Stínáče (38 až 38.3)	Hypr Dušan, Zitterbart Ivo, Blažejovský Matěj
1986	P14, Lopač – šachta z louky, odbokový sifon (ve bodů 45-53, 46cdcf a 46.1-5)	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Kudělasck Vík, Rujbr Jiří, Zabranská Jaroslav
1986	Dům pod Šachtou (45ab)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav, Zabranská Jaroslav
1995	Lopač (Šimečkův. 581/I), vchod až sifon (bod 10)	Hypr Dušan, Koudełka Petr, Bantůň Miroslav, Hypr Mikuláš, Dohnalová Petra, Kratochvíl Radim
1996	Lopač (Šimečkův. 581/I), bod 10 – sifony - Závaj	Geospeleos 1-05, Zlatý kůň 1-09
1998	Lopač (Šimečkův. 581/I), chodba nad sifony I část	Hypr Dušan Hrušáková Milana
2001	Lopač (Šimečkův. 581/I), chodba nad sifony - Závaj	Hypr Dušan Hrušáková Milana
2001	Lopač (Šimečkův. 581/I), Závaj – Velikonoční dům až bod S v meandrech	Hrušáková Milana, Kratochvíl Radim, Kaptan Petr, Hypr Dušan
2001	Lopač (Šimečkův. 581/I), bod 8 přes vodorovný – odtokový sifon	Hypr Dušan, Hrušáková Milana, Dolníček Vladimír
1998a 2 2003	Lopač (Šimečkův. 581/I) Kozáňující - doplňující měření	Musil František
1992	Mlýnského propádní	Hypr Dušan, Dobeš Václav

Jeskyně systém Vintoky (Vintocka I, Vintocka II, Škrampová)		
ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1983	Vintoky I. – Súčední pára	Hypr Dušan, Cigánek Svatopluk, Zabranský Jaroslav, Zahradník Pavel
1988	Vintoky I. (vchod – dno Ústřední prop.)	Hypr Dušan, Zoufalý Jaroslav
1988	Vintoky I., Ústřední prop. - Absolutní dno – Říční dům	Hypr Dušan, Hodina Jiří
1988	Vintoky I., chodba Ozvěny	Hypr D., Zoufalý J.
2001	Vintoky I.	Musil František, Musil Z., Doležal F
2002	Vintoky II	Musil František, Škrobák M.
2002	Škrampová propast	Musil František, Doležal F
2002	Chodba Souběžná	František Musil, Bělehrádek

Nepřímý měření úseka v zájmovém území skupiny LARLAROS s.l.

ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1984	Lopač od šachty na zahrádce u ponoru (body pol. 1 – 12)	Hypr Dušan, Zahradník Pavel, Roman, Zoufalý J. (jun.)
1983	Jandourkovy – povrchové situace	Hypr Dušan, Dobeš Václav
1984	Jandourkovy závrtý - šachta	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Zoufalý Jaroslav, Múčka (Frigo)
1984	Jandourkovy závrtý, pozice předvrtů v šachtě	Hypr Dušan, Schröfl (Krava)
	Jedle	Šminkátor Ferdinand
	Domníka	Šminkátor Ferdinand
	Pavlikův domek a část chodby v Císarské jeskyni (v severní části)	Hypr Dušan, Dolníček Vladimír, Hypr Mikuláš
	Manželský závrt	Gregor, Lázníčka, Čížek, Dolníček Havel 1972 F. Musil 2003

Body s geodetickými souřadnicemi
(JTSK, výšky Bpv, Kratochvíl Radim 2001)

bod	X	Y	Z
Patník P14	585 042,91	1 141 683,27	449,73
křížek (P14.13)	585 282,11	1 141 835,79	446,56
VINT (Vintoky I kamen.)	585 322,44	1 142 043,28	442,24
KRPON – Krasovský ponor (roxor)	585 213,57	1 141 951,39	444,23
Krasovský ponor - dno	-	-	441,00
bod v8 (Lopač)	585 225,80	1 141 717,50	451,06
radmaj1	585 264,10	1 141 739,80	447,01
radmaj2	585 198,60	1 141 702,70	452,76

Přehled parametrů polygonu v ponorové oblasti Lopače a Krasovského potoka
(údaje v závrtě, poslední zápis)

Parametry polygonu v podzemí	
Celková délka	2207,5
Celkové převýšení	113,5
Rozpětí S - J	525,4
Rozpětí V-Z	376,8
Počet polygonových tahů	494
Počet zaměřených bodů	492
Počet uzavřených okruhů	36
Průměrná odchylka	1,27 ‰
Délky měřených úseků jeskyní [m]	
Laščí jeskyně	165
Ponor Lopače (starý)	386
Lopač (Šimečkův)	540
Mívnáňovo propadání	77
Vintocká propast I	365
Vintocká propast I (F. Musil)	291
Vintocká propast II (F. Musil)	101
Škrapová propast (F. Musil)	58
Šachta Adamovůků	141
Šamalíkovy jeskyně (po domě se závrtcem)	84

Měřené úseky na povrchu

připojovací měření	2539
připojovací měření F. Musil	533
zaměřené ecofyzikální síť	2010
fiktivní polygon (Kratochvíl, JTSK)	1332

Mapování jeskyně Býčí skála a Barová v letech 1972 – 2003

Dušan Hypr (Speleologický klub Brno, ZO 6-01 Býčí skála, ZO 6-16 Tartaros)

Začínali jsme s mapováním polygonu jeskyně Barová s Ladou Žakovským, Emilem Bartoněm a se Stanislavem Dosedlou. Původní mapa Dr. A. Sobola se nám nějak „nezdála“. Polygon v Barovce a její připojení ke vchodu Býčí skály jsme dělali starým vypůjčeným teodolitem Meopta. Nakonec jsme zjistili, že Sobolova mapa zas tak špatná není, že hlavně jiný je způsob zobrazení a grafická úprava. V roce 1973 vznikla mapa jeskyně Barové (syn. Sobolova, Krvavčí skála) včetně připojení na jeskyni Býčí skála (Hypr D. et al. 1973).

Potom se celá naše původní „Speleologická skupina Dr. Antonína Sobola“ (Speleologický klub Brno) stala součástí Speleologického kroužku ZK ROH Adamovských strojiren (dnes ZO ČSS 6-01 Býčí skála).

V roce 1981 jsme pozici vchodů obou jeskyní a vývěrů Jedovnického potoka konfrontovali s údaji zaměření provedeného geodeticky (u GP Brno to zajistil Pepa Hrušák; in Lang L. et al. 1981).

Další mapování se rozběhlo po zjištění chyby v pozici a vzdálenosti mezi „Pětkou“ v jeskyni Barovou a Hlinítky v Býčí skále. V jeskyni Barové v „Pěťce“ čili v V. propasti a v Býčí skále v Hlinítkách byla pozice podzemních prostor promítnuta na povrch díky Zdeňkovi Šereblovi radiomajákem a poté přeměřena na povrchu. Zjistili jsme rozdíl ve vzdálenosti obou bodů v mapě kolem 60 m. Proto byl pomocí buzoly s mířidly a libelou (na stativu) orientačně veden polygon hlavní chodbou Býčí skály a pak Kaňony až do Hlinítky. Chyba byla ve staré Feitlově mapě (Feitl K. 1925 in Boček 1947 a in Burkhardt R. 1951); lepší resp. žádná jiná prakticky od té doby nevznikla a také v úhlovém převertčení kratší záměry ve vchodu do Barovky. Polygon v hlavní chodbě byl pak znovu přeměřen závěsným kompasem a sklonoměrem a do Kaňonu veden přes Busgaňk. Kaňony jsme závěsným kompasem nepřeměřovali s ohledem na minimální diferenci pozice posledního bodu v Busgaňku, totožného s bodem polygonu vedeného Kaňony a měřeného buzolou. Všechny ostatní mapované chodby a odbočky byly mapovány hornickým závěsným kompasem, závěsným sklonoměrem a pásmem. Část polygonu v hlavní chodbě Býčí skály byla s ohledem na přítomnost kovových konstrukcí měřena sice kompasem, ale úhlově. Povrchová

měření byla většinou měřena buzolou na stativu (rychlejší a dostatečně přesné – a navíc - nebyli jsme měřiči, ale speleologové, takže nám přišlo, že je přijatelné, když jsme proměřili 3,7 m na kilometrovém okruhu s převýšením 150 m).

Z osmdesátých let existují dokumentace a mapy řady kominů od Aleše Pekárka, které však na polygon napojeny nebyly (archív ZO ČSS 6-01).

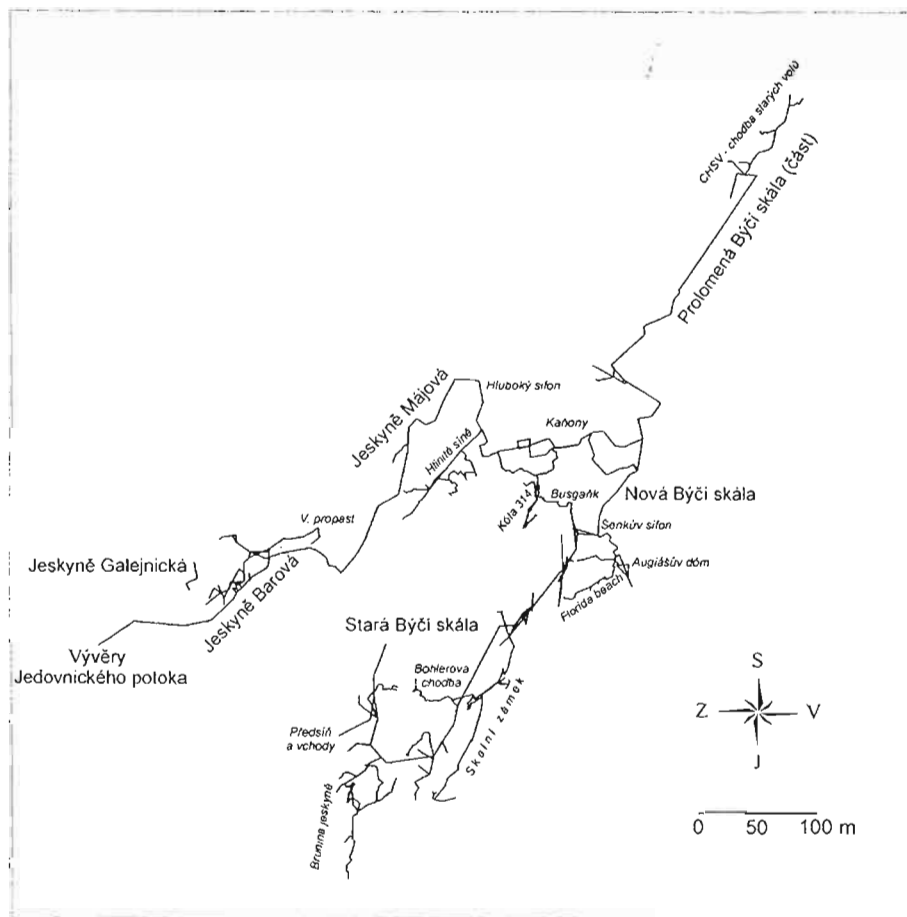
Významným krokem v historii Býčí skály bylo objevování prostor a mapování sifonů a nových prostor za nimi speleopotápěči ZO ČSS Labyrint (původní Delfin club Brno). Jednalo se o průzkum sifonu mezi Novou a později objevenou Prolomenou Býčí skálou, objeveny byly rozsáhlé chodby v sifonech úseku mezi vývěry Jedovnického potoka a jeskyni Barovou, dále propojení jeskyně Barové přes Májovou do Býčí skály a samozřejmě i celá Proplavaná Býčí skála (Piškula M., Bartoň E. 1985, Bartoň E., Piškula M. 1986, Měkota M., Bartoň E. 1989, Měkota M., Měkotová T. 1993).

V letech, kdy se podařilo objevit dvoukilometrové pokračování hlavní chodby Býčí skály (Prolomenou a Proplavanou Býčí skálu), jsem byl členem jiné ZO a prací jsem se neúčastňoval. Nejvýznamnější polygonové tahy z té doby jsou polygon v Prolomené Býčí skále (13 bodů) a polygon v Proplavané Býčí skále (65 bodů). Půdorysné mapy autoři zpracovali a dali k dispozici, zápisy měření bohužel už ale ne (Piškula M., Bartoň E. 1985, Bartoň E., Piškula M. 1986). Nepřipojně tak „visí“ později zaměřené mapy chodeb Šikmá, Škaredá a CHSV. Po vyražení štola do Prolomené skály a zejména do Proplavané Býčí skály nastalo od začátku roku 1989 období poměrně intenzivního průzkumu prostor, do té doby pro „suchozemské speleology“ nedostupných, ze kterého však, zdá se, žádná dokumentace, ani mapy, a ani příliš spolehlivé informace o dosažených výsledcích při lezení kominů neexistují. Byly však radiomajákem na povrchu vytyčeny pozice Říčeného domu a Katedrály (Šerebl Z., Radomír Hýsek) a existují solidní informace od Aleše Pekárka o Kominu naděje. Mapy jeskyni Barová a Býčí skála po zmapování Prolomené a Proplavané Býčí skály sestavil dohromady v roce 1985 Honza Poláček (Poláček J. et al. 1985), pak Aleš Pekárek (1989) a později i Standa Vašíček (Vašíček S. et al. 1997), který mapu rozšířil o některé

doplňky a zejména o řadu barevných fotografií (foto vesměs Kosina Karel). Stav mapové dokumentace převedl do elektronické podoby v roce 1997 Mikuláš Hypr (internetové stránky ZO 6-01 Býčí skála (<http://www.byciskala.cz/>)). Žádná z uvedených map neobsahuje kompletní polygon ani vyrovnání polygonových tahů v některém z programových prostředků.

V prostoru vývěrové oblasti Jedovnického potoka jsme postupně zpřesňovali zobrazení jeskynního systému. V Barové jeskyni jsme v sedmdesátých letech zaměřili ještě Půlnoční

chodby v komině nad „Pětkou“, ale od tohoto měření se zápis ztratil a zůstala jen mapa a body označené žlutými kolečky s puntíkem. Komin v „Pětce“ a připojení Půlnočních chodeb na hlavní polygonový tah jsme dosud neudělali. Z větších jeskynních úseků v Býčí skále jsme nezmapovali nebo na polygon nepřipojili několik odboček a kominů ve Staré a Nové Býčí skále, např. kromě severní větve jsme nelezli a nemapovali Obří komin, nerevidovali a na polygon nepřipojili kominy U Angličana, Odporný komin a Horolezeckou a Vysokou chodbu (mapy Gregor V. et al. in Burkhardt R., Gregor V., Chaloupka A.,

Obr. 1. Polygon vývěrové oblasti jeskyní Jedovnického potoka.

1973), dále komíny v Hlinitých síních (náčrt Šustr J., archiv ZO ČSS 6-01), nebo Černý komín a K3B (mapy Pekárek Aleš in Kolektiv 1989) či Komin za Jižní odbočkou (náčrt Aleše Pekárka, archiv ZO ČSS 6-01). Mapován také nebyl Hluboký sifon mezi Májovou a Novou Býčí skálou a ani jsme nelezli či nerevidovali průzkum a nemapovali komíny v Proplavané Býčí skále. Body starších polygonových tahů v jeskyni nebyly vždy dostatečně fixovány a nedokonale provedené stabilizace bodů (trubky, klínky, hřeby) byly časem zčásti zničeny. Pozdější zatlučené šrouby do předvrtných děr ve stěnách mají trvalejší charakter. Body povrchového polygonu byly stabilizovány jen dočasně. Vyrovnání chyb vzniklých při měření bylo umožněno zaměřením bodů radiomajáky Z. Šereblem (Májová a později i Augiaš). Radiomajak v Májové jeskyni umožnil korekci volného ramene polygonu vedoucího z Barové jeskyně dlouhými sifony až k Hlubokému sifonu mezi jeskyní Májovou a Kaňony v Nové Býčí skále.

Dostupná měření v prostoru vývěrové oblasti Jedovnického potoka byla zpracována v programu TJIKPR. Úseky s úhlovým měřením byly přepočteny na fiktivní azimutální, vyrovnání polygonu a jeho okruhů bylo řešeno postupnou agradací mapy s postupně fixovanými uzlovými body (nemohou se vyrovnávat po přidání dalších měření již změnit). Vyrovnáním byly odstraněny resp. minimalizovány chyby měření a podzemní polygon jeskyní Barové a Býčí skály (Staré a Nové) byl navíc kontrolován povrchovými záměry pozic radiomajáků a uzavřenými pořady. Půdorys stěn byl zpracován podle údajů nových měření a zčásti podle původní mapové dokumentace (zejména „Feitlovy“ mapy).

Celý systém jeskyní Jedovnického potoka byl zobrazen s využitím nově zpracované mapy vývěrové oblasti a map Prolomené Býčí skály, Proplavané Býčí skály a mapy jeskyní Rudického propadání (Nejezchleb V., Vidlák S., 1949) včetně Velikonoční jeskyně (Hypr D., 1974). Police jeskynního systému byla pro účely zakreslení programem TJIKPR korigována fiktivním polygonem vedeným přes body všech radiomajáků (včetně radiomajáků v Rudickém propadání) od vývěrů až k ponorům u Rudice na geodeticky zaměřené vchody do Rudického propadání (Štětina J., Fischera J., in Lang L. et al. 1981). Úhel pravoúhlých sítí JTSK a magnetického měření číni 9,16 st. MAG k východu od osy X JTSK z polygonu BS BAR 1992. Mapa byla zhotovena

v měřítku 1 : 5000.

ZO 6-16 (11/2003) byly předány makuláře mapy jeskyní ve vývěrové oblasti jeskyní Jedovnického potoka, tj. jeskyní Barové a Býčí skály (Stará a Nová) v měřítku 1 : 250 (formát A0) včetně dat a zpracování polygonu v TJIKPR, mápa a řez Bruniny jeskyně včetně Švédské věže, dále komíny K3B, Černého komína, Vysokého komína, Horolezecké chodby, komína Central (vše 1 : 250), dále řez jeskyní Barovou (1 : 1000) a konečně polygon sestavy celého systému Jeskyní Jedovnického potoka v měřítku 1 : 5000.

V tabulkách uvádím přehled parametrů podzemního a povrchového polygonu, přehled mapovacích skupin a vybrané body s geodetickými souřadnicemi. Polygon jeskyní ve vývěrové oblasti jeskyní Jedovnického potoka je uveden na obr.1. Jména v „Přehledu mapovacích týmů“ jsou uvedena v pořadí dle originální dokumentace, přičemž ten, kdo je uveden na prvním místě, je obvykle i tím, kdo „držel kompas“.

Z mého pohledu skončila jedna etapa měření a mapování a „nová doba“ a nové mapovací práce před několika málo lety začaly. Proto alespoň stručný, i když možná nedokonalý přehled toho „starého“, u kterého jsem většinou byl, do značné míry ho organizoval a také vlastně zpracoval.

K Býčí skále byl již zčásti nově natažen polygonový tah a hlavní chodba Býčí skály je průběžně proměřována moderní technikou (Kratochvíl Radim). V jeskyni probíhají výcvikové mapovací kurzy studentů VUT Brno a mapa jistě dozná změn ve prospěch přesnosti a úplnosti. Doufám, že bude nově zaměřena celá hlavní chodba až po Srbský sifon v Proplavané skále a k tomu další významné větve jeskynního systému a jak držím palce, tak i mnoho metrů nově objevených prostor. Úplně čerstvá zpráva je o vylezení Obřího komína a obejití sifonu do Májových jeskyní

Literatura:

- BARTOŇ E., PIŠKULA M. (1986): Vyřešení problému podzemního Jedovnického potoka.– Reg. Sbor. okr. Blansko, 1986, str. 38-50, Blansko.
- BURKHARDT R., GREGOR V., CHALOUPKA A. (1973): Problém Jedovnického potoka v Moravském krasu.– Vlastivěd. knižnice časopisu. Vlastivěd. zprávy z Adamova a okolí, sv. 39, Adamov.

- BOČEK A. (1947): Problém podzemního Jedovnického potoka.– Zeměpisný magazín, roč. II. Praha.
- FEITL K. (1925): Mapa jeskyně Býčí skála měř. 1 : 250, archiv ZO ČSS 6-01 Býčí skála.
- HYPR D., et al. (1973): Mapa jeskyně Barové a její pozice vůči jeskyni Býčí skála, archiv ZO 6-01 Býčí skála.
- HYPR D., KOUDELKA P. (1995): Najde se pokračování Skalního zámku v Býčí skále?– Speleofórum 95, 11:13. Česká speleologická společnost Praha.
- HYPR D. et al. (2003): Mapa jeskyni Jedovnického potoka.– MS, měř. 1 : 5000, TJKPR, archiv ZO 6-01 Býčí skála.
- HYPR D., et al. (2003): Mapa vývěrové oblasti Jeskyní (J) Jedovnického potoka.– MS, měř. 1 : 250, TJKPR, archiv ZO 6-01 Býčí skála.
- HYPR M., internetové stránky ZO 6-01 Býčí skála <http://www.geocities.com/mhypr/>
- Kolektiv (1964): 10 let práce speleologického kroužku Závodního klubu ROH Adamovských strojřin 1954 – 1964.- Adamov.
- Kolektiv (1984): 30 let Speleologického kroužku ZK ROH, Býčí skála 1954 – 1984.- Adamov.
- Kolektiv (1989): 35 let Speleologického kroužku ZK ROH, Býčí skála 1954 – 1989. Adamov.
- LANG L., et al. (1981): Rudická plošina.– MS závěrečná zpráva geologického průzkumu, č.ú. : 1 522 324 018. Geofond Praha.
- MĚKOTA M., BARTOŇ E. (1989): Májová jeskyně v Býčí skále.– Speleofórum 1989, str. 16-17, ČSS Brno.
- MĚKOTA M., MĚKOTOVÁ T. (1993): Potápěčský průzkum jeskyni Sobolova a Býčí skála.– Speleofórum 1993, str. 13-16, ČSS Brno.
- MOUČKA J. (1974): Objevné práce v Brunině jeskyni v Býčí skále.– Speleologický věstník 1974/IV, str. 41-42, GgÚ ČSAV Brno.
- NEJEZCHLEB V., VIDLÁK S. (1959): Topografický plán jeskyni Rudického propadání 1: 500.- Archiv ZO ČSS 6-04 Rudice.
- NEJEZCHLEB A., HYPR D. (1974): Mapa Velikonoční jeskyně v Rudickém propadání, archiv ZO ČSS 6-04 Rudice.
- PIŠKULA M., BARTOŇ E. (1985): Příklad k řešení problému Jedovnického potoka.– Speleofórum 1985, str. 15-17, ČSS Brno.
- POLÁČEK J., et al. (1985): Mapa jeskyně Barová a Býčí skála, archiv ZO 6-01 Býčí skála.
- SOBOLA. (1952): Nové objevy v jeskyni Krkavčí skála u Josefova v Křtiněmském údolí.– Čs. kras 5, str. 145-154, Brno.
- SOBOLA. (1957): Šestá propast v jeskyni Krkavčí skála u Adamova.– Čs. kras 10, str. 140-141, Praha.

Summary: The Býčí skála and Barová Caves surveying during years 1972 to 2003. Since 1972 I've taken part and organized cave surveying trips and summarized a lot of information about cave surveying in the spring region of the Jedovnice Brook cave system. There are the historical data in this paper about constitution of surveying groups which made a plan of great deal of the Býčí skála Cave and Barová Cave. There is also presentation of a basic polygon.

Přehled mapovacích skupin

Jeskyně Barová		
ROK	jeskyně nebo část	maperská skupina
1972	j. Barová, hlavní polygon	Hypr Dušan, Zákorský Ladislav, Bartoň Einil, Dosedla Stanislav, Poláček Jan
1975	j. Barová, Keřálova chodba	Hypr Dušan, Nejedlý I.
1997	j. Barová, I. Propast	Hypr Dušan, Kratochvíl Radim, Hrušáková Milana jun., Minařík Luboš
1992	J. Barová - J. Májová (síťun)	Měkota Stanislav, Netušil David, Nočas J.,
1997	J. Májová	Janáček R., Netušil David, Nočas J.,
1997	jeskyně Galejnická	Hypr Dušan, Hrušáková Milana jun., Kratochvíl Radim., Minařík Luboš

Jeskyň Býčí skála		
ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1977	Severní část Obřího komína	Hypr Dušan, Hrušák Josef, Ondra Karel
1977	Vlčí chodba	Hypr Dušan, Wawrzencová Eva
1987	Böhlerova chodba	Hypr Dušan, Koukal Petr, Kummer Radek
1993	Stará a Nová Býčí skála (hlavní chodba)	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Koudelka Petr
1993	Prostřední ústí (Hlaštati), Jednička	Hypr Dušan, Koudelka Petr, Bartoň Miroslav
1993	Nová Býčí skála, Kaňony, Busgaňk, Hlinité síně	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Bartoň Miroslav, Jakubovský Petr, Koudelka Petr, Viktorin Pavel, Hýšek Radomír
1993	Komín Central (spodní část)	Hypr Dušan, Hýšek Radomír, Hýšek Boris
1994	Připojení Obřího komína na hlavní polygon	Hypr Dušan, Koudelka Petr, Jakubovský Petr
1994	Nížké síně	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Hýšek Radomír, Jakubovský Petr
1994	Skalni zámek	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Bartoň Miroslav, Koukal Petr, Jakubovský Petr, Koudelka Petr, Viktorin Pavel
1994	Fizův komín	Hypr Dušan, Koudelka Petr, Jakubovský Petr
1994	Vlčí chodba, Tobogán	Hypr Dušan, Koudelka Petr, Pečárek Aleš
1994	Kóta 314, odlokově část	Svozil Jiří sen., Hypr Dušan
1995	Brumina – Rokle duchů	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Koudelka Petr
1995	Švédská věž (mimo Spirály)	Hypr Dušan, Koudelka Petr, Vašíček Stanislav, Hypr Mikuláš
1995	Brumina jeskyňe	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Hýšek Radomír, Jakubovský Petr, Koudelka Petr, Kulková Hana
1997	Hlinité síně – horní patru (uprostřed, leva větev)	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Hrušáková Milana jun., Dohnalová Petra, Kuhl Slávek
1998	Hlinité síně – Spodní chodba	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Hrušáková Milana jun., Kratochvíl Radim
1998	Komín Central	Kratochvíl Radim, Hypr Dušan, Dohnalová Petra, Minařík Luboš, Hrušáková Milana jun.
1998	Chodba z Kůty – Augiáš	Hypr Dušan, Hrušáková Milana, Minařík Luboš
1998	Augiášův dóm - Florida Beach	Hypr Dušan, Hypr Mikuláš, Kratochvíl Radim, Hrušáková Milana jun., Dohnalová Petra, Hýšek Boris
2001	Busgaňk - Kóta 314	Hrušáková Milana jun., Hypr Dušan, Kašpar Michal, Löbl Tomáš
2001	Kóta 314	Hrušáková Milana jun., Hypr Dušan
2001	Brumina jeskyňe (Hlinité a říční síň)	Hrušáková Milana jun., Hypr Dušan
2001	Augiášův dóm – Netopýří chodba	Hrušáková Milana jun., Minařík Luboš
2001	Mapa republiky, Nad Prstcem	Hypr Dušan, Hrušáková Milana jun., Kratochvíl Radim
2002	Mapa republiky	Hrušáková Milana jun., Hypr Dušan
2003	Hlinité síně Bakónová chodba,, Horní chodba v uprostřed v Hlinité síně (pravá větev)	Hrušáková Milana jun., Hypr Dušan

Nepřipojené měřené úseky – Býčí skála		
ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1993	Škaredá chodba v Proplavané BS	Hypr Dušan, Kudělásek Vítězslav, Jakubovský Petr, Koudelka Petr
1993	Šikmá chodba v Roundě (Proplavaná BS)	Hypr Dušan, Hýšková Romana, Koudelka Petr, Kuhl Jaroslav
1993	UPBK – stola (mezi Protomenou a Proplavaná)	Hypr Dušan, Jakubovský Petr, Hypr Mikuláš
1993	CHSV	Hypr Dušan, Bednář Ludvík, Jakubovský Petr, Viktorin Pavel
1993	CHSV – Průvanová a pod Barevnou	Hypr Dušan, Kulková Hana, Bartoň Miroslav, Jakubovský Petr

Povrchová měření		
ROK	jeskyně nebo část	mapéřská skupina
1972	připojení Barová – Býčí skála	Hypr Dušan, Zákovský Ladislav
1993	povrch Barová – bod 6	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Hyprůvá Danuše, Dosedla Stanislav, Hrušáková Milana sen., Hýšek Radomír, Viktorin Pavel
1993	bod 6 – maják V, propast (Barová), Hlinité síně (Býčí skála) – Býčí skála	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Hyprůvá Danuše, Dosedla Stanislav, Hrušáková Milana sen., Hýšek Radomír, Viktorin Pavel
1993	situace majáku Hlinité síně BS	Hypr Dušan, Bartoň Miroslav, Dosedla Stanislav, Hrušáková Milana sen., Hýšek Radomír, Viktorin Pavel
1997	situace majáku Májová jeskyňe	Hypr Dušan, Hrušáková Milana jun., Kratochvíl Radim, Minařík Luboš
1997	Barová – j. Galejnická	Hypr Dušan, Hrušáková Milana jun., Kratochvíl Radim, Minařík Luboš
1998	připojení maják Augiáš	Hypr Dušan, Hrušáková Milana jun., Hypr Mikuláš, Bartoň Karel, Hýšek Boris

Ostatní mapové podklady (mimo vlastní polygon v TJHKPR)			
ROK	Jeskyň nebo část		
1867	Stará Býčí skála		
1871	Stará Býčí skála		
1878	Stará Býčí skála		
1884	Stará Býčí skála		
1925 [7]	Stará a Nová Býčí skála		
1947	Brunina jeskyň		
1947-56	Jeskyň Barová		
1950-51	Býčí skála (dle Špaček, Kříž, Boeck, Feul K., zčásti nová nivelační, doplňky)		
1960	Ríční dům a Hlinný dům v Bruně		
1964	Dům nesváru- meandry (Skalní zámek)		
1984	Prolomená Býčí skála		
1985-7	Propílaná Býčí skála		
1972	Horelezecká chodba, Odporný komin, Vysoký komin		
1984-89	KJB, Čerový komin, Švedská věž (spirály), Komin za Jižní odbočkou		
1989	Býčí skála, Barová - kompilace pro publikaci		
1995	Býčí skála - mapa s doprovodnými fotografiemi		
	autoři Mědřitzský, Špaček A. Kříž M. Mákovský, Rzehaň Feil Karel, Širka, Matzalek in Boček 1947 Burčhardt, Zedníček (originální H. Boeck) Sehnal Antonín Burčhardt Rudolf, Pivoňka Libor Moučka Jiří, Audy Igor Svoboda Oldřich, Moučka Jiří Bartoň Emil, Kruš Jaroslav, Ševčík Martin Loreková Lenka, Páskula Michal, Ošara Pavel, Mlýan Jiří Gregor Vojtěch a kol Pečárek Aleš Pečárek Aleš Vašíček Stanislav, Kosina Karel		
Body s geodetickými souřadnicemi (JTSK, výšky Bpv, majáky Ríční dům a Rotunda odsunuty z mapy SMŮ 1: 5000)			
bod	X	Y	Z
Jeskyň Barová vchod střed brána strop	1 148 871,92	590 612,16	345,06
Jeskyň Býčí skála spodní brána střed počva	1 149 016,46	590 529,31	306,50
Jeskyň Býčí skála nivelační bod u vchodu	1 149 004,12	590 541,23	310,566
vývěr JP (1 - babičky)	1 148 887,45	590 724,08	303,40
vývěr JP (2 - rudický)	1 148 873,18	590 740,06	303,40
vývěr JP (3 - olomučanský)	1 148 883,24	590 782,98	302,60
maják Ríční dům	1 148 512	589 876	418
maják Rotunda	1 148 060	589 315	473
Přehled parametrů polygonu ve vývěrové oblasti Jeskyně Jedovnického potoka (tabulka z 23.3.2003 - poslední zápis)			
Parametry polygonu v podzemí			
Celková délka	5030,33 m		
Celkové převýšení	69,47 m		
Rozpětí S - J	675 m		
Rozpětí V-Z	612 m		
Počet polygonových tahů	650		
Počet zaměřených bodů	641		
Počet uzavřených okruhů	39		
Průměra odchylka	1,75 ‰		
Délky měřených úseků jeskyně [m]			
Barová jeskyň	491		
Barová (1 propast) - vývěr 1	126		
Býčí skála - Chodba v Kapli (Augiáš)	300		
Býčí skála - (Brunina jeskyň) *1	398		
Býčí skála - Chodba starých volů *2	333		
Býčí skála - hlavní chodba (po Kufř)	1285		
Býčí skála - Kaňony, Busgaňk Hlinná	964		
Býčí skála - Nizké síně	77		
Býčí skála - Mapa republika a Písa	199		
Býčí skála - Skalní zámek	324		
Býčí skála - Švedská věž	72		
Galčnická jeskyň	33		
Barová - Májové	302		
Parametry polygonu na povrchu			
Délka povrchového měření	6092,26 m (včetně fiktivního polygonu přes majáky k Rudickému propadání)		
Převýšení povrchového měření	227,26 m		
Počet polygonových tahů	69		
Počet zaměřených bodů	63		
1) bez nových objevů uskutečněných koncem roku 2002			
2) CHSV je uvedena v přehledu vlastně "novič" jen díky fiktivnímu propojovacímu polygonu na body v Nové Býčí skále - data měření v Prolomené Býčí skále nejsou k dispozici. Délkový údaj zahrnuje i fiktivní připojení.			

Macháčkova jeskyně v Českém krasu - první jeskyně ve vápencích chýnických

M. Majer, M. Hejna, J. Zelinka (ČSS, ZO 1-02 Tetín)

K. Žák (Geologický ústav AV ČR)

Úvod

Rozsáhlý zalesněný masiv Herinky (s nejvyšším bodem Herinky, 439,7 m n.m.) mezi Berounem a obcemi Hostim a Svatý Jan pod Skalou v Českém krasu je sice ve své jižní části tvořen převážně vápenci, ale dosud zde nebyly známy prakticky žádné jeskyně, kromě několika bezvýznamných krátkých dutin ve svazích spadajících z Herinek do údolí Kačáku. Vrcholová plošina Herinek jižně a jihovýchodně od nejvyššího bodu představuje relikt starého reliéfu, se širokými mělkými depresemi vyplněnými zvětralými předkvartérními stěři.

V porovnání s jinými částmi Českého krasu nebylo celé území výrazně dotčeno ani těžbou vápenců. Malými stěnovými lomy byly v minulosti pro slavební a dckorační účely těženy pestře zbarvené vápence chýnické, případně vápence třebotovské. V pruhu těchto barevných vápenců, který kříží údolí Kačáku asi 300 m nad obcí Hostim a potom směřuje šikmo směrem k JZZ na svahy Herinek, byly v minulosti otevřeny celkem 4 malé lomy: malý lom na pravém břehu Kačáku 300 m nad obcí Hostim, Zbuzkův lom vysoko ve stnných svazích do údolí Kačáku, lom na jv. svahu Herinek, a konečně největší z nich Macháčkův lom (zvaný též lom Na Lištínách nebo Červený), na jižním svahu Herinek.

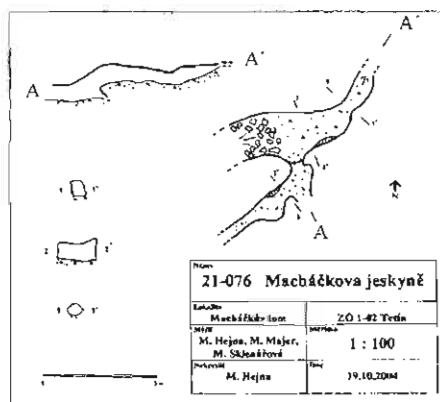
Celé území bylo v minulosti vícekrát zkoumáno z hlediska výskytu jeskyní (zejména členy ZO 1-05 Geospeleos), žádné dutiny však nebyly ani v lomech ani v přirozeném terénu nalezeny. Zprávy od pamětníků těžby v Macháčkově lomu však uváděly, že v lomu nějaké podzemní dutiny byly. V průběhu roku 2003 proto začal Macháčkův lom podrobněji sledovat Jakub Zelinka. Potom se asi půl roku snažil nás ostatní přesvědčit, že nora uprostřed ukloněných pleten v zadní části lomu je jeskyně, ale do tak beznadějně oblasti se dlouho nikomu nechtělo. Na přelomu dubna a května při náhodné cestě okolo lomu se nechal po nahlédnutí do první dutiny s doupením přesvědčit o tom, že je to jeskyně, i Karel Žák a události potom již získaly rychlejší spád. Po dohodě s členy ZO 1-05 Geospeleos byly během roku 2004 tetínskými jeskyňáři (ZO 1-02) uklizeny vstupní části jeskyně a prozkoumány a zmapovány volně prostory. Protože se dutina jevila pro další průzkum jako

nepříliš perspektivní, byl vchod jeskyně po dokumentaci konzervován zakrytím několika skalními bloky. Jeskyně dostala jméno podle posledního nájemce lomu B. Macháčka, který nepochybně o existenci dutiny musel vědět. Jedná se nejen o první známou jeskyni v masivu Herinek, ale i o vůbec první popsanou jeskyni ve vápencích chýnických v rámci celého Českého krasu.

Místní geologie a historie těžby v Macháčkově lomu

Macháčkův lom se nachází na jižním svahu masivu Herinky, 420 m jiv. od kóty 439,7 m. Lom je typovou lokalitou vápenců chýnických (devon, svrchní část zlichovského souvrství, stupeň zlichov). Chýnické vápence jsou zřetelně vrstevnaté, načervenalé (resp. růžové až fialové) biotritické krioniodové vápence, které se svým zbarvením i nepřítomností rohoveců odlišují od podložního sledu běžných zlichovských vápenců (Chlupáč et al. 1992). Vrstvy vápenců upadají v prostoru lomu monoklinálně k JV (směr sklonu cca 150°/sklon 35°). V prostoru jižních a jv. svahů Herinek nejsou vyvinuty dalejské břidlice, takže chýnické vápence zde směrem do nadloží přecházejí přímo do červených mikritických vápenců třebotovských.

Macháčkův lom byl otevřen v roce 1926 (Vachtl

Obr. 1. Mapa jeskyně.

Obr. 2. Pohled od vchodu do pravé části (foto M. Majer).

1949) v jižním svahu návrší Herinky (dříve psáno též Herynky). Předmětem těžby byly právě pestře zbarvené zřetelně vrstevnaté vápence chýnické, které sloužily pro stavební a kamenické účely, zejména výrobu stavebního lomového kamene, do zdíva a na okrasné zidky, dlažební mozaiku 5 x 5 cm a podobně. Masivnější polohy byly vhodné i pro další kamenické práce, drobný odpad se využíval jako štěrk. Z tohoto lomu pochází ozdobné základy mnoha staveb v okolí, třeba Obchodní akademie v Berouně nebo nové školy (dnes hotel) ve Svatém Janu pod Skalou. Doprava a práce v lomu byla převážně ruční. Před 2. sv. válkou v něm podle Vachtla (1949) pracovalo až 5 lidí, po válce (1948) uvádí provoz již jen omezený a později těžba zanikla úplně. Důvodem byla hlavně obtížná dopravní dostupnost lomu.

Popis jeskyně

Vchod jeskyně se nachází zhruba ve středu ukloněné zadní stěny lomu, skryt v šípkových keřích. Vchod je umělý, daný rovinou odlámaní vápenců v lomu podle šikmo upadajících vrstevních ploch. Vstupní

Obr. 3. Hříbečkovité sintrové útvary; výška do 1 cm, šířka do 2 cm (foto K. Žák).

otvor má šířku zhruba 50 cm a výšku 80 cm. V malé prostírce nepravidelného tvaru se jeskyně větví, plazivkovitá větev, směřující ve směru vrstev vápenců vodorovně doleva, je dlouhá 4 m a končí závalem. Přímě směrem do masivu se za užším průřezem dostaneme do menší síňky vysoké přes jeden metr s rozměry cca 4 x 2 m. Síňka se vytvořila na křížení vrstevních ploch a protiklonné tektonické struktury směru zhruba V-Z, upadající proti sklonu vrstev pod úhlem 50° k severu. Levá strana síňky je vyplněna sut'ovým závalem, v pravém rohu pokračuje kratší plazivka, která se postupně zužuje a navazuje na ni neprůlezná, krasověním rozšířená vrstevní plochy. Jeskyně má nepravidelnou morfologii, danou hlavně opadem stropů, v menší míře lze nalézt korozní tvary.

Ve dně dutiny se nachází převážně velmi mladé sedimenty, které se do jeskyně z větší části dostaly pravděpodobně až po jejím odkrytí lomem. Humózní hlíny obsahují recentní kosti, v jednom místě jsou v sedimentu hojně krovky brouků. Většina dna je však kryta hlinitými sutěmi, vzniklými opadem stropů. V plazivce v zadní části jsou nasopdu žluté reziduální jily. Místy jsou vápence křídovité zvětralé, v některých partiích výplní se vyskytují také bílé rozpadavé půdní karbonáty.

Výzdoba jeskyně je minimální. Pouze na stěně jeskyně těsně za vchodem vpravo se vyskytují drobné hříbečkovité sintrové útvary (výška do 1 cm, šířka

do 2 cm), které jsou místy pokryty mineralizovanými biovlákny. Tato kalcitem tvořená vlákna jsou do 3 cm dlouhá, okolo 1 mm silná a ve středu mají zpravidla úzký kanálek s velikostí několik desetin mm, po původním (dnes již vyhlídelém) organickém vlákně.

Závěr

V Macháčkově lomu na jižním úbočí Herinek byla v roce 2004 objevena a zdokumentována Macháčkova jeskyně s celkovou délkou průlezných částí 15 m. Jedná se o první známou jeskyni v této

části Českého krasu a o vůbec první jeskyni ve vápencích chýnických.

Literatura:

- CHLUPÁČ I., HAVLÍČEK V., KŘÍŽ J., KUKAL Z., ŠTORCH P. (1992): Paleozoikum Barrandienu (kambrium-devon). 292 str. Český geologický ústav. Praha.
VACHT J. (1949): Soupis lomů ČSR, Číslo 31, Okres Beroun. Státní geologický ústav ČSR. Praha.

„Branický ementál“ - krasové jevy na území PP Branické skály (Praha)

Radek Mikuláš

Branická skála je jedním z nejnápadnějších skalních výchozů v Praze a spolu s okolím bývalého lomu podolské cementárny je jedním ze dvou izolovaných výskytů spodnosedovských vápenců Barrandienu na pravém břehu Vltavy. Naprostá většina skalních výchozů na Branické skále vznikla lomovou činností - lze odhadnout, že původní skalní stěna se směrem od řeky posunula v průměru o 100 m. Odtěženy tak byly i partie, u nichž lze předpokládat největší míru zkrasovení. Ze všech těchto důvodů se zdá nepravděpodobné, že lze v současné době na Branické skále „objevit“ podzemní prostory vzniklé krasověním, ale shodou okolností takového útvaru existují a nebyly dosud popsány. Cílem této zprávy je jejich stručný popis.

Geologická situace

Branická skála je tvořena hlíznatými, mikritickými (kalovými), jemně až hrubě lavičovitými vápenci dvoreckoprokopského souvrství (spodní devon). Na pravém břehu Vltavy vystupuje jako nápadný ostroh, od SSZ omezený korytem Vltavy, kvartéerními a antropogenními akumulacemi, od SV výrazným zlomem, za nímž tvoří skalní podklad silurské a ordovické břidlice, a od JV roklí, již prochází tzv. Stará cesta (též jméno ulice), a která je zhruba paralelní s hranicí mezi silurskými vápnitými břidlicemi a deskovitými vápenci a devonskými vápenci dvoreckoprokopskými. Sklon vrstev je téměř monotónní - 50° k SZ, s výjimkou dvou drobnějších ker na jz. konci ostrohu, které jsou ukloněny podstatně mírněji. Přirozeným formám skalního reliéfu jsou blízké pouze skalky v této části Branické skály, mezi bývalým lomem otevřeným do vltavského

údolí a drobným lůmkem otevřeným ke Staré cestě. Tento drobný lom byl založen ve vrstvách ukloněných k SZ zhruba o 30°; těleso vápenců je zhruba uprostřed lomové stěny rozděleno rozsedlinou s pestrou výplní (brekcie, akumulace zaoblených bloků vápence s mezerní hmotou vyplněnou píský a jíly apod.). Popisované podzemní krasové tvary jsou odkryty právě tímto lomem. Ačkoliv výchozy na Branické skále byly pravidelně a často navštěvovány, drobný lom nad Starou cestou byl výjimkou: v 70. a 80. letech 20. století v něm totiž byly kotce pro psy.

Popis jeskyně

Jedinou průleznou prostorou t.č. přístupnou z lomu je asi 4,5 m dlouhá, přímá chodbička, situovaná v koutě založném na křížení puklin vpravo od středu stěny. Chodbička sleduje výraznou foliační plochu na vrchu jedné z mocnějších vápencových lavic, zapadá pod úhlem zhruba 30° do masivu (souhlasně s vrstevnatostí) a dále je zasucena. Průřez chodbičky je velmi zhruba trojúhelníkovitý; výška i šířka se blíží 70 cm.

Popis neprůlezných tunelů

V levé části stěny (tj. nalevo od rozsedliny) je nejméně 10 ústí kruhových nebo oválných tunelů o průměru do 25 cm, tedy neprůlezných. Většinu z nich lze prohlédnout ze dna lomu nebo snadným lezením v dolní části stěny. Tak lze zjistit, že některé tunýlky jsou navzájem propojené a tvoří systémy, v nichž převládá směr S-J (kolmý ke stěně) a Z-V (paralelní se stěnou); skrz otvory ve skále tak lze pozorovat větvení ve tvaru písmene „T“. Tyto systémy kanálků

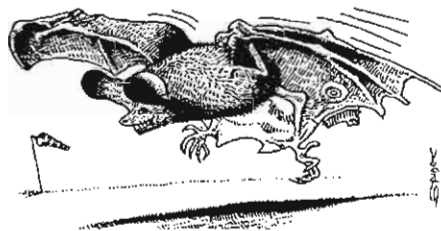
mají charakter vrstevních jeskyněk, tj. jsou vázány na určité lavice vápence a sledují jejich sklon. Celková délka kanálků měřitelná zvnějšku je 20 m. V pravé části stěny (vpravo od jeskyně) jsou ústí dalších tří kanálků.

Závěr

Popsané jevy (zejména systémy neprůlezných tunelů)

dokládají místy intenzivní krasové rozpuštění vápence v povrchových partiích dvorecko-prokopského vápence na Branické skále. Tyto povrchové partie byly již z velké části odštěpeny a pravděpodobně tak byly odstraněny i nikdy nezdokumentované podzemní prostory.

ZAHRANIČNÍ AKCE

Rumunsko 2004 – jeskyně planiny Padiš

Petr Polák, Tomáš Roth (ZO 6-19 Plánivý)

V termínu 7. – 14. srpna 2004 pořádáme naši v pořadí již druhou expedici do Rumunska. Na cestu se vydáváme v časných ranních hodinách (7.8.) a před sebou máme dlouhých 660 km jízdy. Po dálnici jedeme do Budapešti a odtud již po normální silnici k hraničnímu přechodu Ártánd na rumunské hranici. Zde čekáme zhruba hodinu a pokračujeme přes Oradeu do pohorí Bihor na planinu Padiš. Vyjíždíme z osady Pietroasa cestou přezdívanou „Car Killer Road“ 800 výškových metrů a dosahujeme náhorní planiny s kempem na louce La Grajduri ve výšce 1 080 m n.m., kde zabíráme strategické území u pramene a stavíme stany. Těšíme se na první jeskynní akci.

Ráno se vstáváním nespěcháme a po řádné snídani se vydáváme k několika kilometrů vzdálené ponorové jeskyni Ghelarul Barsa. Hned u vchodu zjišťujeme, že jeskyně je vystrojená cizími lany, ale pro jistotu ji strojíme i vlastními. Jeskyně má zpočátku prostornější charakter se dnem pokrytým ledovou vrstvou, odkud pokračuje dále meandrující chodbou se 4 stupni (8, 10, 10 a 4 m) ke koncovému sifonu. V poslední třetině jeskyně potkáváme kolegy jeskynáře z Maďarska a tím se objasňuje záhada přítomných lan. Po pár hodinách vylézáme na povrch a vracíme se zpět do kempu. Jeskyně je dlouhá 800 m

s denivelací 112 m. Spíše než krápníkovou výzdobou se vyznačuje svým sportovním charakterem.

V pondělí máme v plánu průstup jeskyni Zapodic. Tato 10,5 kilometru dlouhá jeskyně nám připravila překvapení v podobě vstupních ledových meandrá, které byly tradičně za domem Sala de Gheata zcela zalité ledem. Ani po hodině sekání kladivem se však nejevila naděje na překonání ledu, kterého bylo letos po dlouhé zimě opravdu hodně. To však nemohlo náš plán návštěvy zhatit. Cítili jsme, že v jeskyni vaně cítelný průvan a tak jsme se rozhodli prozkoumat ještě horní část meandru. Volným lezením jsme se ve výšce 10 m dostali na zaledněnou skalní polici, odkud jsme traverzem dosáhli okna v ledu. Po rozšíření okna bylo již jasné, že cesta dále povede tudy. Osadili jsme dva nýty, vše řádně vystrojili a oknem jsme slanili do partií za zaledněným meandrem, v kterých již led nebyl přítomen. Ještě téhož dne pronikla dvojice Petr a Bradek bez problému celou vstupní částí až k sifonu II. Vzhledem k časovému skluzu však průstup celou jeskyní necháváme na zítra.

Ostatní mezitím jeskyni opustili a šli navštívit zajímavou propastovitou jeskyni, jejíž vchod se nalézá v levém svahu louky nad přístupovou cestou u kempu. Propast, u jejíhož vchodu jsme našli

koňskou lebkou, začíná 15 metrů hlubokým slaněním do horizontální, sedimenty do značné míry vyplněné chodby. Na jejím konci je již slyšet mohutný vodopád, který padá do deset metrů hluboké studny s koncovým dómem, kde je již odtokový sifon. Jeho druhou stranu nejspíše tvoří vývěry na louce v kempu. Přitékající voda se dá sledovat krátkou chodbou až k nízkému přítokovému polosifonu, kde bylo asi 10 cm vzduchu. Vzhledem k tomu, že však byl zvýšený stav vody, lze předpokládat, že za nižšího stavu by se dalo proniknout i dál proti toku.

V úterý dopoledne jsme vyrazili tedy podruhé do jeskyně Zapodie rozdělení na dvě skupiny, aby sestup probíhal rovnoměrně. U vchodu potkáváme známé maďarské tváře a koordinujeme s nimi vstup do jeskyně. První skupina, ve složení Jindra, Bradek, Čira, Libor a FanTomáš, prochází vstupní část a odtokovou větev systému Cursul Nordic. Po návratu ke křižovatce chodeb s přítokem od vstupního meandru však byli zaskočeni akustickými projevy vzdutých vod přítékajícího potoka, který se mezitím rozvodnil vlivem krátké, ale vydatné letní bouřky. Následovalo pozorování stoupajícího průtoku a po krátkém rozmyšlení zvolili ústup do velkého dómu Sala Mare směrem k východu. Cestou minuli několik vydatných přítoků z dřívě suchých komínů. Dobrým znamením bylo, že směrem k východu takovýchto přítoků ubývalo a tudíž i průtok hlavního toku postupně slábl. V dómu Sala Mare tedy počkali asi hodinu a když bylo jasné, že průtok opravdu klesá, vypravili se k východu. To už ale potkávají část druhé skupiny - Petra a Seba. Voda je zastihla právě při prolézání známého zalamováku, který je nejužším místem jeskyně. Uli, Džery a Jarda se z psychických důvodů raději vrátili zpět k východu. Také skupina Maďarů, kteří šli s druhou skupinou, se po hodinovém čekání s Petrem a Sebem v Sala Alba rozhodli vrátit, protože nebyli dostatečně vybaveni pro neplánovaný pobyt v jeskyni. A tak celou jeskyni prošla pouze skupina tvořená Petrem a Sebem. Povodňovým patrem Galeria Marilor Lacuri, které tvoří nádherně bílá nickamínková jezírka, se dostávají až do mohutného řečiště podzemního toku Cursul Sudic. Řečištěm, které je průměrně 10 m široké a 30 m vysoké, pak pokračují proti toku asi 600 m až do Sala Styx. Odtud pak ještě k sifonu, který odděluje tuto jeskyni od jeskyně Neagra, se kterou tvoří jeskynní systém dlouhý 13 km. Cestou zpět pořizují fotografickou dokumentaci. Po zjištění, že přítok ze vstupní části za dobu našeho pobytu dále nestoupal,

Obr. 1. Systém Gemanata-Negru – dóm Sala Confluentei (foto P. Polák)

se rozhodují k návštěvě odtokové části Cursul Nordic po stopách první skupiny. Tato část je o něco více zanesena bahnem než předchozí, ale i tak jsou fascinováni dómem Sala Argilei a hlavně partíci s přítokem v Galeria Argilei. Po 8 hodinách a odstrojení jeskyně vystupuje dvojice na povrch. Ostatní zatím v kempu vaří a čekají na návrat „ztracených synů“. Té noci se šlo spát až v pozdních nočních hodinách, všichni vydatně zapíjí záchranu svých životů.

Ve středu jsme měli naplánovaný odpočinkový den. Proto jsme vyměnili gumáky za pohorky a vyrazili na celodenní výlet do vzdáleného kaňonu Cetatea Radesei. Cestou jsme pozorovali spoustu přírodních krás planiny Padiš. Po příchodu ke kaňonu jsme sledovali menší potok, který se náhle ztratil v mohutném portálu průchozí jeskyně, kterou vede turistická stezka. Tunelovitou chodbou asi 20 m vysokou s pomocí čelovek procházíme asi 150 m, než se jeskyně opět otevírá v úzkém kaňonu. Na konci kaňonu jsme našli tůň s vodopádem, která těm otrlejšímu poskytla příjemné osvěžení. Po osvěžení jsme odbočili k vydatnému přítoku, kterým jsme postupovali proti proudu až k vodopádu z jeskyně Tunelul Micul. Poté následoval nekonečný trek zalesněnými stráněmi a kopci, kterými jsme se po půlhodině dostali až na jedno z nejvyšších míst kaňonu, zvaného Belvedér, odkud se nám naskytl neskutečně krásný výhled do 250 metrové hloubky kaňonu. Cesta zpět dolů pak probíhala v uvolněné atmosféře. Naším posledním cílem byl horní kemp na planině Padiš – Cabana Padiš. V kiosku jsme se pozdravili s našimi krajany, kteří nám doporučili místní specialitu – smaženou „plačentu“. Tato pochutina v podobě napůl přeloženého langoše

s různými druhy náplní v přepočtu za 8 korun nám natolik zachutnala, že jsme u oné domorodé kucharki strávili dlouhou chvíli.

Zcela nasytění jsme se potom pomalu vydali směrem k našemu kempu na louce La Grajduri. Cestou jsme sledovali říčku, která nám zmizela v ponoru a opět se vynořila z vývěru v krásném údolí Poiana Ponor. Tentokrát jdeme pořádně unaveni brzo spát, jelikož nás další den čeká náročná exkurze do další jeskyně.

Obtěžkáni speleovaky vyrážíme ve čtvrtek ke vzdálenému ústí propasti Avenul Gemanata, která spolu s dalším propastí ovitým vstupem, Avenul Negru, tvoří jeskynní systém s podzemním tokem dlouhým 2,5 km. Sestup 98 m hlubokou propastí Gemanata s průměrem přes 10 m má vzdušný charakter a jako první se na něj vydal Jindra, který propast ukázkově vystrojil. Spodní 70 m dlouhé lano pomalu přecházelo ze svislice na ledový svah, za nímž bylo nutno přeskákat přes napadané kmeny stromů až do prostorné chodby s aktivním vodním tokem. Ten vyvěral z blízkého sifonu a po 200 m toku ve svém řečišti se ztratil v odtokovém sifonu. Odbočkou z řečiště, která funguje jako povodňové patro, jsme se dostali k Dómu u soutoku (Sala Confluentei). Odtud jsme prošli přítokovou chodbou až pod Avenul Negru, který je ve své spodní části zcela zapadaný kládami a řícenými bloky. Z Dómu u soutoku navštěvujeme ještě partie s dalším přítokem Galeria Sala. Tato akce se pro monumentálnost vstupní propasti těšila velikému nadšení všech zúčastněných.

V pátek jsme se vypravili na poslední exkurzi. Naším cílem byla ponorová jeskyně Neagra s délkou 2,5 km a denivelací 120 m. Rozdělení na dvě skupiny jsme postupně vyrazili z kempu. Zatímco první skupina vystrojovala vstupní propasti, druhá skupina šla fotit mohutný portál jeskyně Cetatile Ponorului,

kteou jsme navštívili vloni. Sestup do jeskyně Neagra probíhal zpočátku kaňonem přerušovaným propastí ovitými stupni, který byl vytroven v čistém, hladce erodovaném a černém vápenci. Nejkrásnější partie však byla spodní část meandru, která svými dokonale oblými tvary a sytou barvou úplně brala dech. Po překonání meandru jsme stanuli na křižovatce toků, kde v minulosti došlo k propojení dvou nezávislých jeskynních úrovní. Řečiště jeskyně již dosahovalo větších rozměrů. Z hlavní chodby, Galeria de Metrou, se dalo proniknout prakticky do všech směrů a sledovat všechny drobné přítoky až téměř do jejich ponorových partií. Druhá skupina také prozkoumala několik desítek metrů chodeb jednoho z přítoků, které nebyly zaznačeny na mapě a tak se zážitek z jeskyně ještě prohloubil. Po pořízení fotodokumentace jeskyni odstrojujeme a vracíme se do kempu. U večerního pívka hodnotíme týden zážitků v jeskyních a chystáme se na ranní odjezd domů.

Ráno vše balíme a pomalu opouštíme planinu Padiș. V údolí pak ti nejožtější dávají v průzračné řece očištnou koupel. Někdo v neoprěnu a někdo jen tak. V Oradei ještě nabíráme pohonné hmoty a přeježdíme hranice, odkud pokračujeme co nejrychleji k domovu.

Závěrem děkujeme Janu „Kameňákovi“ Kamenickému za poskytnutí cenných informací a mapových podkladů.

Summary: Romania 2004 – Caves of the Padiș Plateau. Ten members of speleogroup Plánivý realized in the term from 7th to 14th of August expedition to Padiș plateau in Bihor mountains in Romania. Caves Ghetarul Barsa, Zapodie, Neagra, Cetatea Radesei and karstic system Avenul Gemanata – Avenul Negru were visited during this stay.

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Úhyn Bílého koně

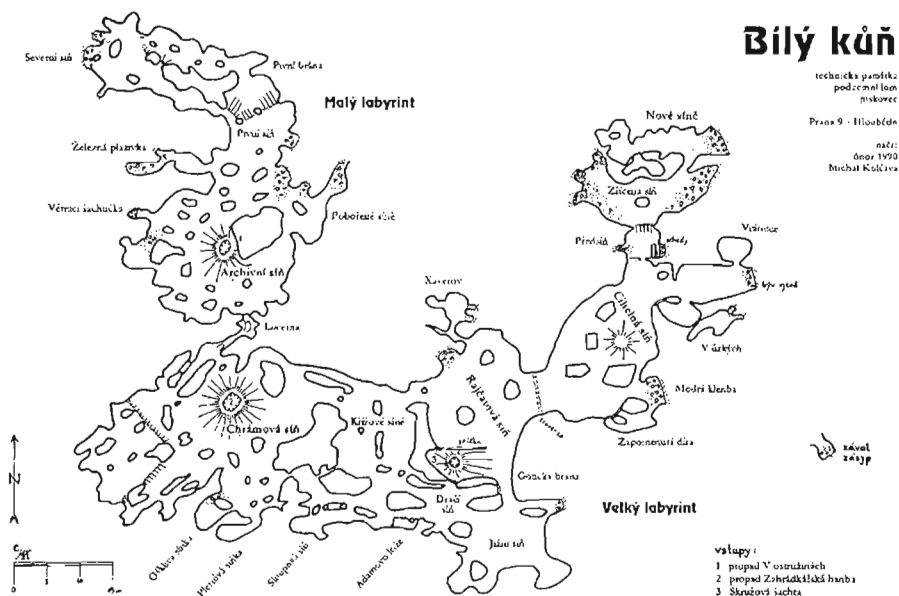
Michal Kolčava

Oblast hloubětínských Hutí v minulosti oplývala na pražské nehaviřské poměry nezvykle rozsáhlou těžební činností. Především v 18. a 19. století. To je obecně známo. Kamencové břidlice byly těženy v dnes nepřístupném dole Sv. Antonín Paduánský. Opodál byly v jejich nadloží dobývány chudé zemité uhelné slouky z vrstev cenomanských jílovců (od r. 1770). Pro tyto aktivity bylo pronajato několik důlních měř. O výnosnosti těchto podniků není třeba spekulovat. Vchody do těchto dílek postupem času zanikly a jejich polohy byly zapomenuty. Můžeme jen předpokládat, že se v podzemí nacházejí desítky metrů chodeb v různém stadiu existence a zařícení. Nad jílovcem je vrstva kvádřových pískovců, těžená menšími lomy, dodnes vesměs zasypanými. Zde se získával především štukový a slévarenský písek. Kromě povrchových těžebních jam tady probíhala také podzemní těžba. A tak se stalo, že se do dnešních dob dochoval celkem spleť chodeb a

„sloupových“ síní, jak V. Čilek popisuje, nejkrásnější pražské podzemí. To je Bílý kůň.

Naše pracovní skupina SPEA, když ještě fungovala, nejintenzivněji prožívala rozkoše tohoto pražského podzemí v roce 1990 a tehdy jsem vytvořil zde otištěnou mapku. Jako mapovací pomůcky posloužily jednoduchý kompas do ruky, snad jednodušší být nemůže, místy pásmo, místy krokování. O přesnosti si nelze dělat iluze. Od existující mapy Stavební geologie pro Pražský obchod ovocem a zeleninou z roku 1958 se tato liší, kromě nižší přesnosti, především tím, že obsahuje všechny přístupné části, tedy i části „za zdi“ mimo areál bývalého skladu zeleniny. Jsou to zejména Malý labyrint, kdysi zazděný v propáště Lucerna, chodbičky a síňky Xaverov, V úzkých a Zapomenutá díra, či prostory v oblasti Zřícené síně.

Podzemní labyrint dosahuje délky chodeb zhruba 750 m a počva hlavních částí je 9 m pod

terénem. Původní vchody zanikly se zavezením jámových lomů struskou a jiným odpadem. Tak byly zpřetrhány kdysi logické dopravní cesty pro vyvážení natěženého písku na povrch. Podzemí je v současné době přístupné šachtíci a dvěma propady. Tyto 3 vertikální vstupy jsou však často využívány k deponování odpadků a přebytků místních pěstitelů, tzv. zahrádkářů, vulgarismy nechme stranou. Mohutné plesnivé kužele sahají téměř k povrchu, v Archivní síni lze navíc shledat „uskladněné“ zetlelé dokumenty společnosti Potravinoprojekt. Ve Skružové šachtě by snad odpadky byly až na den, nebýt podzemního požáru, který hromadu opět o něco snížil. V zimním období je podzemí oblíbeným přibýtkem bezdomovců. Je tu teplo a klid. Samotný pozemek, pod nímž Bílý kůň leží, je divoce zarostlý a pln exkrementů dělnictva stavějícího okolní skvostně budovy satelitního městečka. Na místě zůstává několik otázek. Např.: Kdy Bílý kůň zanikne úplně? Je možné tuto podzemní technickou památku nějak zachránit? Ale, kdo se o to bude starat? Je vůbec nutné zachovávat památky pro budoucnost, zejména když se jedná o „nenáviděné“ historické podzemí?

Zdá se, že je úhyn Bílého koně na spadnutí.

V létě 2004 byla ve studni na soukromém pozemku v ulici Za černým mostem znovuobjevena štolka Svatá Anna, chcete-li tak pouze Anna. Jedná se o nízkou štolku vykutanou v jílovcích, strop tvoří již pevně nadložní pískovce. Ve štolce je zachycena nefalšovaná uhelná slojka, více jak 20 cm mocná. Severním směrem je dílo ukončeno čelbou, jižním směrem těžko zmátelným závalem z pískovcových lavic. Nebýt iniciativy kolegy Jeronýma Lešnera, který se v současnosti prosecko-hloubětínským podzemím zabývá, byla by jistě ještě dlouho zapomenuta. Koho by napadlo slaňovat do studny. Samozřejmě, že bez vstřícnosti majitele pozemku, by se také žádný objev nekonal. Děkujeme.

Na parcele ležící sv. od zpusilého sadu Bílého koně, najdeme na jiném soukromém pozemku proti osainocnému domku vchod do sklepa, říkejme mu třeba Huťský. Jde o malé síňky vykutané v pískovci ve dvou patrech, s celkovou odhadovanou délkou 20 m a převýšením asi 6 m, se závaly v pokračováních. Toto podzemí pravděpodobně navazovalo na dnes zasypaný lom, v němž býval i hlavní vstup do skladů zeleniny v Bílém koni (na mapce zával u Vrátnice).

K odhalení mnohých souvislostí by jistě pomohly dobové mapy, případně fotografie lůnků před zasypaním a určitě také polygonový pořad „protažený“ Bílým koněm s připojením Huťského sklepa. Bez toho tu zůstává pouze volné pole pivním spekulacím.

Na závěr malé dementi. Kolega Lešner mě upozomil na nejasnosti v měřítku mapy podzemního díla Víšňovka otištěné ve Speleu 12. A skutečně, vlivem různých zmenšování našeho původního originálu jsem tam nakreslil špatné měřítko. Zmíněná mapka není tedy 1:1000, ale 1:750. Pardon, začínali jsme.

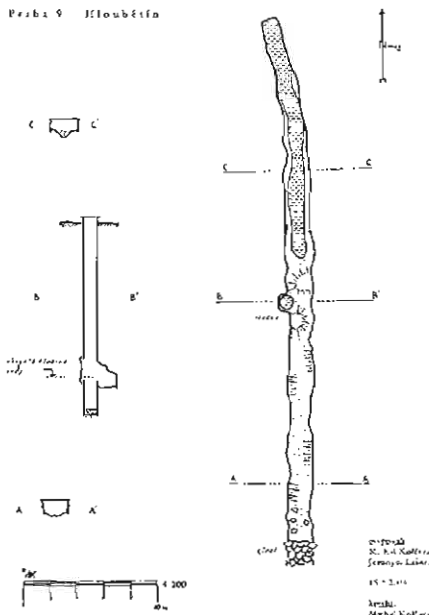
Literatura:

- BUKOVANSKÝ M. (1958): Zpráva o technicko-geologickém průzkumu podzemních prostor v Praze-Hloubětíně.– MS Geofond, Praha.
 ČÍLEK V. (1995): Podzemní Praha, knihovna ČSS, svazek 27, str. 40. ČSS, Praha.
 ČÍLEK V. (1989): Tajemství Bílého koně.– Lidé a země 38/11, 525-526. Academia, Praha.
 ČÍLEK V. (1989): Znovuobjevení Bílého koně.– Speleofórum 1989, str. 65. ČSS, Brno.

uhelné doly

Svatá Anna

Praha 9 Hloubětín

Podzemí v Hostěradicích na Znojemsku.

Jiří Prokop, Jiří Sobotka, Miroslav Veselý (ZO 6-18 Cunicunulus Jihlava)

Obec Hostěradice se nalézá ve Znojemském okrese na rozhraní Českomoravské vrchoviny a Karpatské soustavy.

První zmínky o obci jsou z počátků 2. tisíciletí, kdy Hostěradice získal za moravského markraběte Vladislava majetkem Loucký klášter. Počátkem 13. století obec i okolí zasáhla německá kolonizace převážně z Dolních Rakous. Kolonisté nepatřili k chudině a kromě peněz přinesli zkušenosti s pěstováním vinné révy. Roku 1308 je první zmínka o Hostěradicích jako o městečku. Část obce vlastnil v této době Řád německých rytířů. V době husitských válek byly Hostěradice jako protihusitské několikrát napadeny a roku 1425 zde husité založili veliký požár. Ve 2. polovině 15. století byla obec nejednou „navštívena“ bojujícími vojsky českých králů.

V období třicetileté války 1671 – 1648 místní obyvatelé již zřejmě intenzivně hloubili podzemí a uvádí se, že na obranu proti rabujícím vojskům budovali hostěradičtí podzemní chodby, které navazovaly na starší díla, aby zde zachránili sebe i majetek. Podzemí ze stejných důvodů jistě využívali i za napoleonských válek začátkem 19. století.

Později obec prožívala poklidnou éru a postupně v obci vznikla škola, zdravotní středisko, peněžní ústav, pošta a četnická stanice. Úbytek obyvatel zaznamenala obec po odsunu německého obyvatelstva po roce 1945. V dnešní době mají Hostěradice kolem 1500 stálých obyvatel.

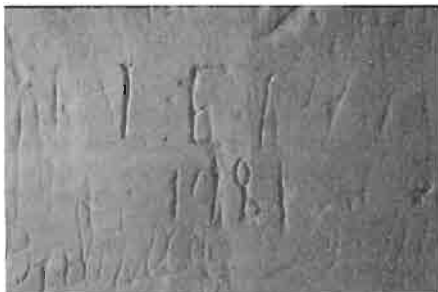
Ražba podzemních prostor v obci Hostěradice a v jejím okolí (např. Míšovice) probíhala zřejmě hlavně v 17. století. V té době většina obyvatel

vlastnila kus pastvin u obce a menší či větší vinohrad, a tedy hlavní využití podzemních prostor bylo hospodářského charakteru. Podzemí je raženo v křemitých píscích, které byly dle pamětníků v minulosti vozeny do Vidně, kde byly využívány hlavně ke stavebním účelům. Prostory hloubili sedláci po práci a hlavně v zimě primitivními nástroji a vyrubaný materiál vynášeli z podzemí většinou v putýnkách na zádech.

V 18. století, kdy začali orbou přetvářet pastviny na pole, přestávali sedláci podzemí hloubit, avšak nadále je využívali k hospodářským účelům a k úkrytu obyvatel či majetku v období válek. V publikaci Hostěradice od doc. PhDr. Šípka se uvádí, že se v Hostěradicích v druhé polovině 19. století hojně rozmáhala výroba perlet'ových knoflíků. Tento fakt se rovněž potvrdil při naší návštěvě podzemí, kde byl v jedné velmi nízké chodbě nalezen vyvezený odpad z výroby těchto knoflíků v podobě většího množství děrovaných mušlí.

Během našeho podzemního průzkumu a mapování jsme našli hojně letopočty se jmény vyryté do stěn chodeb. Nejstarší námi objevený letopočet z podzemí pod domy č.p. 159 a 160 je z roku 1781, navazují roky 1806, 1807 a další. K letopočtům se váží různá jména. Velmi často se opakuje jméno „Balzer“ a to v různých časových obdobích. Nápisů jsou většinou v němčině a psané švabachem.

Systém hostěradičského podzemí je zřejmě velmi spleť a rozprostírá se na obrovských plochách pod velkou částí obce, mnohdy také v několika patrech

Obr. 1. Podzemí v Hostěradicích – nejstarší nápisy (foto J. Prokop).

Obr. 2. Podzemí v Hostěradicích – nápisy (foto J. Prokop).

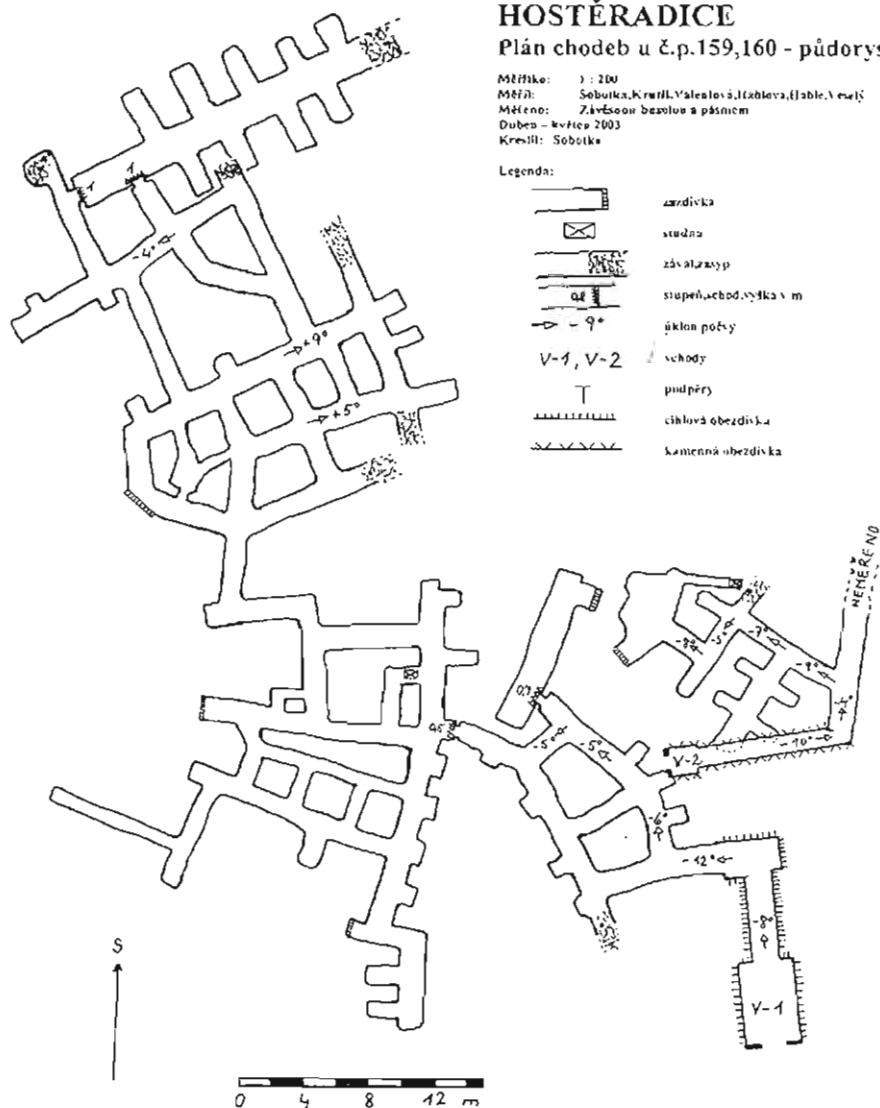
HOSTĚRADICE

Plán chodeb u č.p.159,160 - půdorys

Mřížko: 1 : 200
Měří: Sobotka, Kruhlý, Valentová, Táblová, Hrabě, Veselý
Město: Závěšon bezúlov a pásmem
Duben - květen 2003
Kreslil: Sobotka

Legenda:

	zardživka
	studna
	závlakový
	stepňáčková výška v m
	úklon počty
	V-1, V-2
	schody
	podpěry
	cihlová ohradivka
	kamenná ohradivka

Obr. 3. Plán chodeb.

nad sebou, jak je to patrné zejména na úpatí a ve svahu kopce napravo od silnice z Hostěradic do Míšovic. Labyrint je však pro různé závazky, závaly a zadržky na mnoha místech přerušen. Zjistit současný stav těchto slepých úseků, do kterých není odnikud přístup, bohužel není možné. A to je chyba, neboť se mohou vyskytovat pod komunikacemi, po kterých přejíždí těžká technika či pod základy budov a představují tedy skryté nebezpečí v podobě náhlých, nepředvídatelných propadů s různými rozsahy škod.

Nepřístupné části podzemí v centru obce potvrzují například větrací průduchy či komíny a nepřímo též inženýrsko-geologické vrty, vyhloubené nedaleko kostela, které byly provedeny v letech 1983 a 1991 pravděpodobně v souvislosti s trháním vozovky na náměstí proti kostelu. V roce 1983 byly provedeny tři vrty ve vzdálenostech cca 2,5 m od sebe souběžně s kostelem. Dle vyjádření tehdy přítomného účastníka pana Čurdy vrty č. 2 a 3 v hloubce 4 až 5 m narazily na dvě řady cihel, dále se vrták asi 2 metry propadl volnou prostorou, patrně podzemní chodbou, jejíž počva byla zaplavena tekutými píský. Pod podlahou chodby dále vrták projel jílem, který odsud není popsán a vyskytuje se dle přítomného mineraloga nejbliže u Oleksovic. Pod jílem až do konečné hloubky vrtů cca 15 m se nacházely stále píský, podloží tvořené horninami krystalinika nebylo dosaženo. Další vrt byl zhotoven roku 1991 firmou Otáhal z Vrchovic do hloubky 27 m s obdobným výsledkem jako předchozí průzkumné vrty.

Co se týče námi zmapované části podzemí pod domy č.p. 159 a 160, některé úseky nejsou v dobrém stavu. Působí zde řada negativních vlivů a faktorů, jako například prorůstání kořenů stromů z povrchu, vozovka nad chodbami, po které jezdí těžká technika, občasné působící voda (ze srážkové činnosti) a další. Dle ústního vyjádření pana starosty zde nedaleko od vchodu do podzemí u domu č.p. 159 nedávno došlo k výraznému propadu u silnice, který musel být následně likvidován zásyem inertním materiálem (kamení, stavební suť, zemina, atd.) v objemu tří plně naložených tatrovek.

Mapovaná část podzemí se rozkládá na ploše cca 53 x 72 m a celková délka chodbe a rozrážek činí přibližně 480 m. Podzemí je situováno ve třech výškových úrovních víceméně kopírujících tvar terénu. Stropy chodbe leží pouze několik metrů pod terémem.

Na základě dohody s obecním úřadem bude naše

Obr. 4. Podzemí v Hostěradicích – nestabilní strop (foto J. Prokop).

ZO provádět v budoucnu další průzkum pod zastavěnou i nezastavěnou oblastí katastru Hostěradic, s výsledky průzkumu seznámíme opět širší veřejnost prostřednictvím Spelea.

Stručná geologická charakteristika Hostěradic a okolí

Z geologického hlediska se širší okolí Hostěradic nachází při západním okraji krystalinika miroslavské hrástě a v jižním výběžku boskovické brázdy. Pevný skalní podklad čili geologické podloží zde tvoří různé typy slídnatých rul, tmavé amfibolity a šedočerné droby (prvohorní sedimenty staré asi 300 mil. let), které jsou dobře odkryté v částečně zatopeném a zaváženém kamenolomu na návrší s kapličkou. Na západních a jihozápadních svazích návrší a prakticky pod celou obcí se uchovalo více než 10 m mocné souvrství třetihorních převážně křemenných písků, místy slabě zpevněných v pískovce. Právě s těchto píských jsou raženy téměř všechna podzemní díla

v Hostěradicích. Stáří těchto písků je mladotřetihorní, kolem cca 20 mil. let, stratigraficky klasifikovaných jako terciér -> neogén -> miocén -> eggenburg - otnang (pozn. redakce - spíše jen otnang).

Monotónní vrstvy písků nejsou postiženy tektonickými procesy a vrásněním, proto jsou subhorizontálně uloženy. Písky se vyznačují žlutohnědou barvou, místy s rezavě hnědým páskováním odrážejícím původní sedimentární vrstevnatost, nevyskytují se v nich charakteristické fosilie vyjma vzácných nálezů žraločích zubů či kostí ryb a jsou typické poměrně jemnou zmitostí a dobrým vyříděním (téměř z 90 % křemen, méně živce a slidy), což je charakteristické pro sedimentaci ve větších hloubkách třetihorního moře.

Pouze v jednom místě jsme při průzkumu podzemí po domem č.p. 159 narazili na podloží, nad nímž se nacházely bazální štěrky s dobře omlétými valouny a bloky podložních tmavých amfibolitů dosahujících ve svém průměru i půl metru, což je typické pro příbojovou transgresi (postupování) třetihorního moře dále do vnitrozemí. V jednom případě byla také nalezena příčná tektonická porucha kose uložená k pískovým vrstvám s typickými zvětrávacími pochody s tvorbou bílého kaolinu (vzniká rozkladem ze živců). V piscích se dále hojně vyskytují železité konkrce (pelosiderity?) diskovitých i jiných protáhlých a zploštělých tvarů, které mohou vytvářet i souvislejší vrstvy písků stmelných železitým tmelem v docela houževnatý a odolný pískovec. V řadě případů byly tyto konkrce objeveny ve stropích a klenbách podzemních chodeb. Jevy spjaté s tzv. „tekoucími písky“ nebyly zaznamenány a jedná se o docela vzácný jev, kdy se těžbou přeruší vrstva suchého sypkého písku mezi vrstvami písků až pískovců slabě zpevněných a následně se dá tato vrstva tlakem do pohybu. Tekoucí písky mohou být samozřejmě také jednou z příčin destabilizace podzemních prostor a důsledkem toho mohou vznikat poklesy a sesuvy terénu, případně stále se hýbající tzv. „živé propadliny“. Dalším

rizikovým faktorem může být sufoze, kdy dochází k vymývání zrněk písků proudící vodou a tím rychle vznikajícím druhotným dutinám případně destrukci podpěrných pilířů. K tomuto jevu by mohlo dojít při eventuální poruše vodovodního řádu či dešetravajících zátopách či vodních přívalcích.

Summary: Underground in the Hostěradice village in the Znojmo region. This article describes artificial subterranean spaces under village Hostěradice.

Hostěradice village is situated in the South Moravia about 15 km south from town Moravský Krumlov. This village has around 1500 inhabitants and was established in the 13th century by Friary of German Knights as its commendam. The geological underbed of this area is consisted of tertiary, low-reinforced sandstones, which were used as a source of sand for the building industry etc. In the past the freeholders, farmers and wine growers, excavated the sand at the dormancy. The sand was excavated for several centuries and in the 19th century it was sold to Vienna and other Austrian towns. Inhabitants were of a German origin till 1946 year when were displaced over the border of former Czechoslovakia.

As a remains of quarrying there was a net of subterranean drifts and galleries with several height levels, which was used like a wine-cellars or crop cellars in peaceful times, and like a shelters and refuges during wars. The overall length of galleries is approximately a few of kilometres. Nowadays, this subterranean spaces under urban area are divided by walls between recent householders, so that the biggest part is situated on place of 53 x 72 meters and it has total length about 480 m. There is a possibility of subsidence process and creation of depressions under buildings and roads. The depth of ceiling of galleries is only several meters under surface. The parts of subterranean spaces situated in rural area are mostly abandoned and partially fall in.

K původu jména jeskyně Malý lesík u Březiny (Moravský kras – jih)

Marek Poustevník – Šenkyřík (ZO 6-31 *Speleologický průzkum poustevník Marek*

Dne 1. června 1949 objevil březinský občan Alois Ševčík (1916 – 1981) *ve skalní partii Malý lesík u Březiny* neznámou jeskyni (VÝBOR SK 1950). Pro místní občanstvo to byla velká událost, když zjistili, že i v blízkosti jejich vesnice, je tak jako u jiných krasových obcí, tajemný otvor do podzemí.

V roce 2005 jsem se seznámil s členy rodiny Ševčíků, kteří dosud žijí v Březině. K dědově jeskyni mají stále citový vztah, a jsou na objev svého předka patřičně hrdí. Z pozůstalosti po Al. Ševčíkovi mi zapůjčili k oscanování několik historicky cenných fotografií na nichž vyniká původní vzhled jeskyně Malý lesík (přeposlány do archivu ZO 6-12), a současně se mi svěřili, že nově objevená jeskyně se měla původně jmenovat po objeviteli: ŠEVČIKOVA JESKYNĚ. Alois Ševčík však toto pojmenování ze skromnosti odmítl. Ve Výročních zprávách Speleoklubu za roky 1950 a 1951, se proto nově objevená jeskyně rozpačitě nazývá BŘEZINSKÁ JESKYNĚ, „*nalézající se v trati Malý lesík*“ (VÝBOR SK 1951, VÝBOR SK 1952). V následující Výroční zprávě za rok 1952 však již není jméno *nové jeskyně u Březiny* přímo vysloveno (VÝBOR SK 1953) a v dalších Výročních zprávách již zmínky o březinské jeskyni zcela mizí. V polovině 50. let totiž došlo k odejmutí časopisu Československý kras amatérským jeskyňářům, a proto se o Ševčíkově jeskyni u Březiny znovu v literatuře dozvídáme až na poč. 60. let po vzniku opozičního Krasu v Československu. A tou dobou je již – tehdy ani ne 100 m dlouhá jeskyně – hrdě nazývána: „*Jeskynním systémem MALÝ LESÍK*“ (BURKHARDT – HOMOLA – ŠEVČÍK 1960, VÝBOR SK 1963,

ŠTELCL 1964, HAVEL – VALÍČEK 1973 aj).

Závěr

Původním jménem jeskyně č. 1405 je tedy „Březinská jeskyně“. Tento název se však neujal, a proto se pro pojmenování jeskyně časem vžil jméno okolní lesní trati „Malý lesík“. Názor některých starých funkcionářů Březinské skupiny, že jeskyně byla pojmenována po „krápníčkovém zákoutí nalézajícím se v Horním patře nad Lisovnou“ (objev teprve z r. 1983) je tedy mylný, stejně tak jako byla mylná v 80. letech i jejich přestavba domu v Březině na rekreační objekt speleologické skupiny. Doufám, že nejasnosti ohledně jména jeskyně Malý lesík tímto příspěvkem mizí. V roce 2005 jsem na důstojnou památku skromného zakladatele Březinské skupiny p. Aloise Ševčíka, uvedl do literatury u jím objevené jeskyně č. 1405 slovní spojení: „ŠEVČÍKŮV MALÝ LESÍK“ (ŠENKYŘÍK 2005, s.14). Alois Ševčík z Březiny je dnes ne zcela doceněný, významný průkopník březinské speleologie, který byl v letech 1949 – 1981 vůdčí osobností speleologického průzkumu jeskyně Malý lesík. Jako neobyčejně řemeslně zdatný zámečník byl autor konstrukčně geniální těžební lanovky, již byl Malý lesík proslulý, a to i za geologickou hranicí Moravského krasu.

Literatura

BURKHARDT R., HOMOLA V., ŠEVČÍK A. (1960): Příspěvek k poznání krasových jevů Babické plošiny a údolí Březinského potoka v Moravském krasu. – Kras v Československu, I, Brno, s. 1-13.

Obr. 1. Původní vzhled dnes již zcela antropogenně pozměněného vchodu jeskyně č. 1405 Malý lesík. Historicky velmi cenná fotografie objevená teprve v r. 2005 v pozůstalosti po Aloisi Ševčíkovi z Březiny (uprostřed).

- HAVEL H., VALÍČEK Z. (1973): Výroční zpráva Speleologického klubu za rok 1972.– Československý kras, 25, 127-129.
- ŠENKYŘÍK M. P. (2005): Plošina Skalka – základní studie o neznámém speleologickém problému jižní části Moravského krasu.– Acta Speleohistorica 4/2005, s. 1-70.
- ŠTELCL O. (1964): Zpráva o činnosti Krasové komise při Geografickém ústavu ČSAV v Brně za rok 1963. – Československý kras, 16, 135-138.
- VÝBOR SK (1950): Výroční zpráva Speleologického klubu za rok 1949. – Československý kras, 3, 69-93.
- VÝBOR SK (1951): Výroční zpráva Speleologického klubu Brno za rok 1950.– Československý kras, IV, č. 3-4, 83-95. Brno.
- VÝBOR SK (1952): Výroční zpráva Speleologického klubu Brno za rok 1951 – Československý kras, V, č. 1-2.
- VÝBOR SK (1963): Zpráva o výzkumné činnosti Speleologického klubu za rok 1962.– Kras v Československu 1-2 /1963, 35-36.

Kalibrace „šerebla“ a ještě trochu drsné teorie

Hrdá Jaromíra, Nakládal Petr (ZO 1-02)

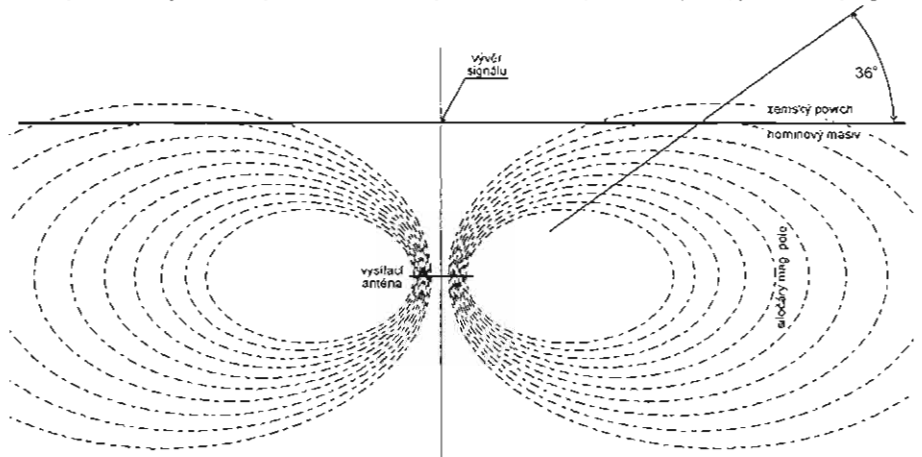
spolupracovali: Honeš Martin (ZO 1-10), Šerebl Zdeněk

Jak asi dost lidí tuší, nebudu popisovat návštěvu podzemí a protahování známého ctihodného jeskyňáře plazivkami s příznačnými názvy Kalibr nebo Kalibrační, kterých je v Moravském a Českém krasu bezpochyby řada. V dalších odstavcích budou popisována kalibrační měřicí přístroje „šerebl“ (nebo také radiomaják) realizovaná na začátku roku 2003 v oblasti Českého krasu. V předchozím článku popisujícím vlastní přístroj (Speleo č. 35) jsem se vytahoval, že hloubku měřené jeskyně stanovují krokováním. Kolik kroků, tolik metrů je prostora hluboko pod zemí. Tento přibližný odhad až doposud stačil. Problémy začaly až na jedné lokalitě na Slovensku, kde jsem byl místními jeskyňáři osočován, že přístrojem stanovuji hloubku hodně nepřesně (nepřesnost řádově v desítkách metrů). Problém však byl asi spíše ve vzájemné komunikaci než ve vlastním měření. Přesto jsem se rozhodl co možná nejpřesněji nakalibrovat měření hloubky, ověřit citlivost metody na úhlové vychýlení vysílací antény a výsledky měření ověřit i geodeticky.

V první řadě bylo nutné vybrat vhodné lokality

na kalibrační měření. Základní podmínky pro výběr vhodných míst byly určeny horninovým typem (vápence), jejich snadnou dostupností a možností jednoduchého geodetického přeměření. Z fyzikální podstaty měření plyne, že by se vysílací anténa měla nacházet v homogenním bloku vápence a vlastní zaměřování by se mělo odehrávat na pokud možno rovné ploše nad blokem. Jako nejvhodnější se ukázaly štoly v oblasti Malé Ameriky na "Liščárně" a v "Pustáku" a v lomu Alkazar. Výškový rozdíl mezi vysílací anténou a povrchem byl měřen barometrickým výškoměrem s přesností 1 m (u paraglaidistů známý jako vario). Případné nepřesnosti vzniklé změnou atmosférického tlaku byly kompenzovány několikanásobným měřením a kontrolou na společném bodě. Měření bylo realizováno, na rozdíl od předchozích orientačních měření, s malou vysílací anténou o průměru 0,3 m. K přibližnému stanovení náklonu vysílací antény o úhel 5° posloužila nakalibrovaná stavební vodováha.

Výsledky měření hloubky podle metodiky uvedené ve Speclu č. 35 (obr. 1) jsou uvedeny v grafu

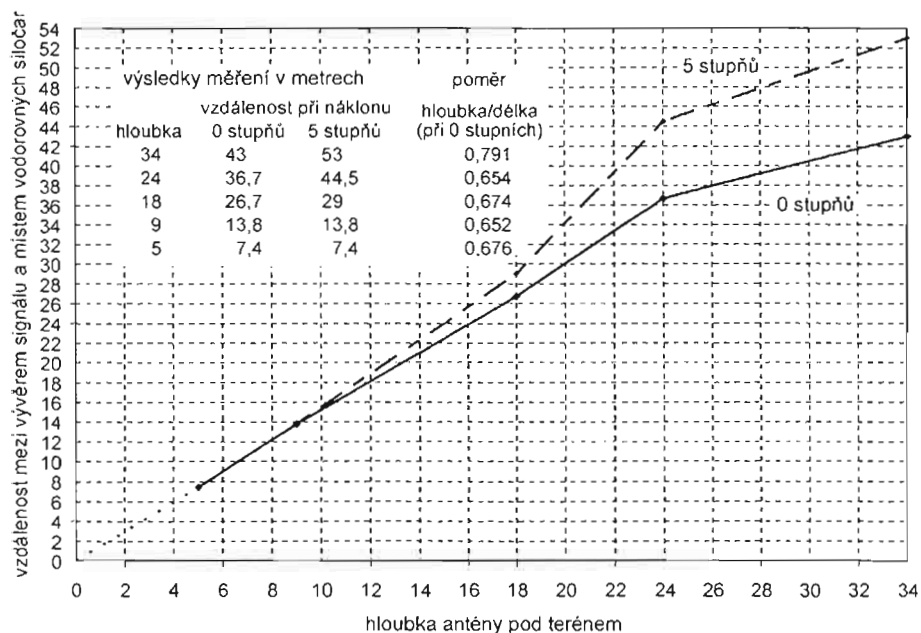

Obr. 1. Princip stanovení hloubky umístění vysílací antény.

na obr. 2. Z nich je patrná téměř lineární závislost vzdálenosti místa vývěru signálu od místa vodorovných siločar na hloubce umístění vysílací antény pod povrchem. Lineární část se láme až v hloubkách větších než 26 m pod terénem. Dále jsme zjistili, že náklon vysílací antény o 5° (ten náklon pozná už i slepý) se do hloubky 15 m prakticky neprojevuje. Při měření na Pustáku při hloubce antény 34 m byl zaznamenán posun vývěru signálu o cca 3 m při zmenšení jeho kontrastu (vývěr definovaný kruhem o průměru 1 m se posunul o 3 m a změnil se na kruh o průměru 2 m). Vliv náklonu vysílací antény na stanovení hloubky lze na základě získaných zkušeností kompenzovat stanovením dvou míst vodorovných siločar v jedné linii s vývěrcem signálu. Kompenzovaná vzdálenost použitelná pro stanovení hloubky uložení vysílací antény je pak polovinou vzdálenosti mezi místy vodorovných siločar. Při měření na Liščárně a Alkazaru bylo možné si navíc ověřit jednoduchým měřením (kompas a pásmo) nepřesnost ve stanovení polohy. Rozdíl jednoho metru byl vzhledem k přesnosti geodetického měření uspokojivý.

V letním semestru 2003 manželka začala přednášet na PŘF UK cyklus přednášek z teorie polí (fyzikálních, nikoli zemědělských). Přitom mě požádala, abych ji osvětlil něco kolem principu elektromagnetické indukce. Náhoda mi vnukla myšlenku, že by se její požadavek dal zákeřně zneužít v můj prospěch. Měl jsem jistý dluh k obecné speleologické veřejnosti. V někdejším pojednání o problematice zaměřování podzemí „šereblem“ (Speleo č. 35) jsem předpokládal, že magnetické pole cívky vytváří okolo sebe siločáry ve tvaru elips. Podle empirických zkušeností by měly vodorovné siločáry, rovnoběžné s horizontální rovinou, postupovat od cívky lineárně. Proto jsem manželku požádal, aby mi na základě čerstvě nabytých znalostí z teorie fyzikálních polí vypočetla tvar magnetických siločar cívky o poloměru R (proč bych se s tím měl dít já, ne?). Teď předám slovo, pardon, pero, ještě jednou se omlouvám, klávesnici manželce, která matematický postup vysvětlí.

Pole vektoru magnetické indukce kolem kruhové cívky o poloměru R je válcově symetrické podle osy cívky. Zavedme tedy kartézský souřadný systém xyz

Obr.2. Výsledky kalibračního měření

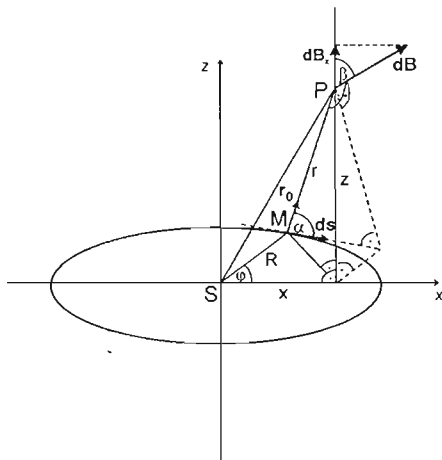
tak, že střed cívky umístíme do počátku a osa z odpovídá ose cívky, dále pak zavedeme válcový souřadný systém (ρ, φ, z) se stejným umístěním počátku, jak ukazuje obr. 3. Pro zjištění tvaru siločárek magnetického pole stačí řešit průběh vektoru magnetické indukce pouze v rovině xz .

Při výpočtu pole magnetické indukce vyjdeme z Biot-Savartova zákona. V bodě P každý element cívky v bodě M přispívá k celkové magnetické indukci \mathbf{B} vektorem $d\mathbf{B}$, pro který platí

$$d\mathbf{B} = \frac{\mu I}{4\pi r^2} (d\mathbf{s} \times \mathbf{r}_0)$$

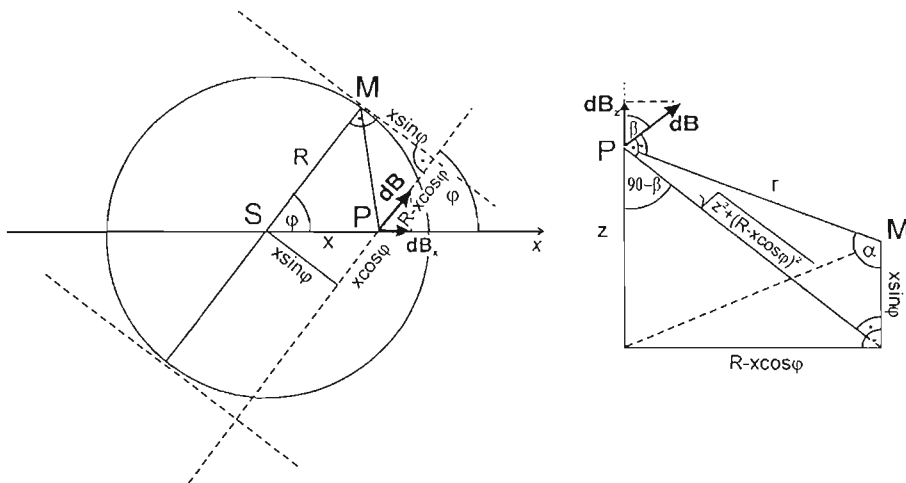
kde I je elektrický proud protékající cívku ($I = nI_0$, kde n je počet závitů cívky a I_0 je proud protékající jedním závitom), μ je permeabilita prostředí (předpokládáme, že μ je v prostoru konstantní), vektor $d\mathbf{s}$ je elementární tečný vektor k závitě cívky v bodě M , vektor \mathbf{r} je polohový vektor bodu P z bodu M a vektor \mathbf{r}_0 je jednotkový vektor ve směru vektoru \mathbf{r} a $r = |\mathbf{r}|$ je velikost vektoru \mathbf{r} . Poloha bodu M je dána pouze úhlem φ ($\mathbf{P} = R$). $|d\mathbf{s}| = ds = R d\varphi$ je elementární úhlu φ , velikost vektoru $d\mathbf{B}$ můžeme vyjádřit jako

$$dB = \frac{\mu I}{4\pi r^2} R \sin\alpha d\varphi$$

Obr.3. Geometrie k výpočtu magnetického pole kruhové cívky v rovině xz .

kde úhel α je úhel mezi vektory $d\mathbf{s}$ a \mathbf{r}_0 . Jak r tak i úhel α jsou závislé na úhlu φ : $r = r(\varphi)$, $\alpha = \alpha(\varphi)$. Určení funkce $\alpha(\varphi)$ závislosti lépe přiblíží obr. 4.

Obr. 4. Geometrie k výpočtu magnetického pole kruhové cívky v průmětu do roviny xy (vlevo) a v pohledu z roviny φz (vpravo). Trojúhelník (s odmocninou uvnitř) představuje část roviny, ve které leží vektory $d\mathbf{s}$ a \mathbf{r} a tudíž rovinu, na kterou je kolmý vektor $d\mathbf{B}$.

Již z obr. 3 a cosinové věty je patrné že

$$r = (z^2 + R^2 + x^2 - 2Rx \cos \varphi)^{1/2},$$

z obr. 4 vyplývá, že

$$\sin \alpha = \frac{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}}{r}$$

Celkovou magnetickou indukci v bodě P dostaneme jako integrální součet příspěvků dB přes celou kružnici cívky. Pro výpočet trajektorii siločívek vektoru B je vhodné vyjádřit si zvlášť složku B_z a B_x , a tedy i zvlášť složky dB_z a dB_x . Z obr. 4 je zřejmé, že

$$\begin{aligned} dB_z &= dB \cos \beta = dB \sin(90 - \beta) = dB \frac{R - x \cos \varphi}{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}} \\ &= \frac{\mu I R}{4\pi r^2} \frac{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}}{r} \frac{R - x \cos \varphi}{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}} d\varphi = \frac{\mu I R}{4\pi} \frac{R - x \cos \varphi}{r^3} d\varphi \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} dB_x &= dB \sin \beta \cos \varphi = dB \frac{z \cos \varphi}{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}} \\ &= \frac{\mu I R}{4\pi r^2} \frac{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}}{r} \frac{z \cos \varphi}{\sqrt{z^2 + (R - x \cos \varphi)^2}} d\varphi = \frac{\mu I R}{4\pi} \frac{z \cos \varphi}{r^3} d\varphi \end{aligned}$$

a tedy

$$B_z = \int_0^{2\pi} dB_z d\varphi = \frac{\mu I R}{4\pi} \int_0^{2\pi} \frac{R - x \cos \varphi}{r^3} d\varphi = \frac{\mu I R}{2\pi} \int_0^{\pi} \frac{R - x \cos \varphi}{[z^2 + x^2 + R^2 - 2Rx \cos \varphi]^{3/2}} d\varphi$$

$$B_x = \int_0^{2\pi} dB_x d\varphi = \frac{\mu I R}{4\pi} \int_0^{2\pi} \frac{z \cos \varphi}{r^3} d\varphi = \frac{\mu I R}{2\pi} \int_0^{\pi} \frac{z \cos \varphi}{[z^2 + x^2 + R^2 - 2Rx \cos \varphi]^{3/2}} d\varphi$$

Jestliže siločívky vektoru B popisuje funkce $z = f(x)$, pak tuto funkci můžeme určit z diferenciální rovnice

$$\frac{df(x)}{dx} \approx \frac{B_z}{B_x} = \frac{R \int_0^{\pi} \frac{1}{r^3} d\varphi}{z \int_0^{\pi} \frac{\cos \varphi}{r^3} d\varphi} - \frac{x}{z}$$

Při měření s přístrojem „šcrebl“ však měříme magnetické pole ve vzdálenosti desítek až stovek metrů od cívky, která má poloměr menší než 1 m. Tedy $x/\sqrt{z^2 + x^2} \ll 1$ a stejně tak i $\frac{2Rx}{z^2 + x^2 + R^2} \cos \varphi \ll 1$. Protože pro každé reálné $d \ll 1$ platí $(1-d)^n \approx 1 + nd$ lze psát:

$$\left(\frac{1}{r}\right)^3 = (z^2 + x^2 + R^2)^{-3/2} \left(1 - \frac{2Rx}{z^2 + x^2 + R^2} \cos\varphi\right)^{-3/2} \equiv (z^2 + x^2 + R^2)^{-3/2} \left(1 + \frac{3Rx}{z^2 + x^2 + R^2} \cos\varphi\right)$$

$$= (z^2 + x^2 + R^2)^{-3/2} (1 + a \cos\varphi), \quad \text{kde } a = \frac{3Rx}{z^2 + x^2 + R^2}$$

Potom

$$\frac{B_z}{B_x} \equiv \frac{\int_0^\pi R(1 + a \cos\varphi) d\varphi}{\int_0^\pi z \cos\varphi(1 + a \cos\varphi) d\varphi} - \frac{x}{z} = \frac{R \int_0^\pi d\varphi + aR \int_0^\pi \cos\varphi d\varphi}{z \int_0^\pi \cos\varphi d\varphi + az \int_0^\pi \cos^2\varphi d\varphi} - \frac{x}{z}$$

$$= \frac{\pi R}{az \int_0^\pi (\cos 2\varphi + 1) d\varphi} - \frac{x}{z} = \frac{2\pi R}{az\pi} - \frac{x}{z} = \frac{2R - ax}{az}$$

a po dosazení za a dostaneme

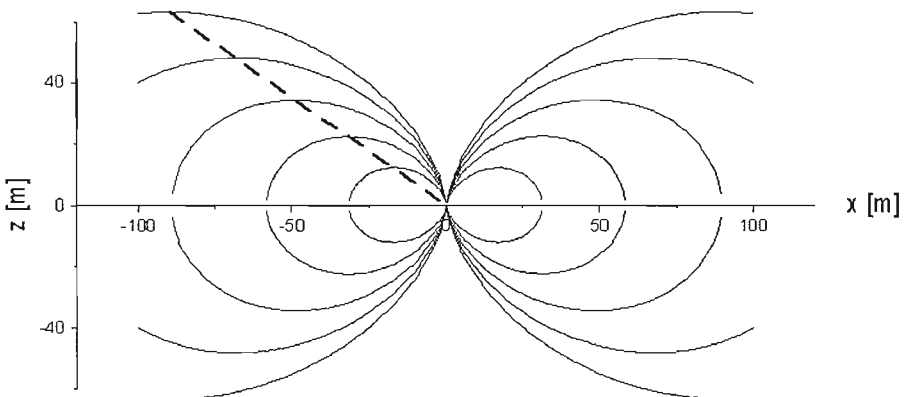
$$\frac{B_z}{B_x} \equiv \frac{2z^2 + 2R^2 - x^2}{3xz}$$

Řešením této diferenciální rovnice je funkce $z = f(x) = \pm \sqrt{k|x|^{4/3} - x^2 - R^2}$, kde $k \in R^+$

Průběh siločivky ukazuje obr. 5.

Pro body v rovině xz , ve kterých má vektor magnetické indukce nulovou vertikální složku ($B_z=0$) platí

$$\frac{B_z}{B_x} = \frac{2z^2 + 2R^2 - x^2}{3xz} = 0$$

Obr. 5. Siločivky vektoru magnetické indukce v rovině xz kolem kruhové cívky (v rovině xy umístěné v počátku).

tedy

$$\left[\frac{z}{x} \right] = \pm \sqrt{\frac{1}{2} - \left(\frac{R}{x} \right)^2} \cong \frac{1}{\sqrt{2}} \cong 0,707 \approx \tan(35,26^\circ)$$

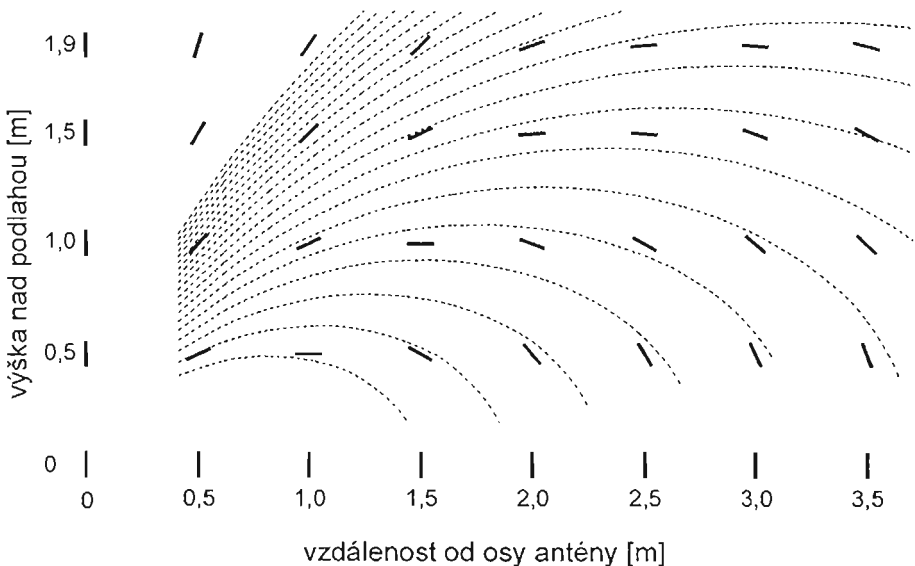
Ve vzdálenosti $x \gg R$ od cívky leží tedy body s nulovou vertikální složkou magnetické indukce na přímce svírající s horizontální rovinou úhel 35° . Výše uvedený výpočet předpokládá, že cívka je obklopena homogenním prostorem s konstantní permeabilitou. Pokud část prostoru tvoří vzduch a část hornina s odlišnou permeabilitou, tvar siločívek bude mírně jiný a body s nulovou vertikální složkou magnetické indukce budou ležet na přímce svírající s horizontální rovinou úhel mírně odlišný od 35° .

Přestože kontrola výpočtu proběhla uspokojivě a vypočtený úhel horizontálních siločar zhruba odpovídal naměřeným hodnotám (odchyly jsou patrné způsobeny použitím střídavého elektromagnetického pole oproti výše provedenému výpočtu stacionárního magnetického pole), raději jsem vypočtený tvar ověřil pokusem. Měření bylo realizováno u nás v bytě s anténou o průměru 0,3 m. I přesto, že jsme se pohybovali v těsné blízkosti antény, výsledky přibližně odpovídaly teoretickým

předpokladům (na obr. 6 čárkovaně). Znalost základního vztahu výpočtu tvaru siločar má velký význam pro praktické použití. Pozici uložení antény tak lze v případě dobrého zaměření získat ze tří měření, situovaných obecně v prostoru.

Zkušenosti získané při kalibraci a z matematického výpočtu jsme vzápětí zúročili při upřesnění průběhu severní větve jeskyně Bue Marino na Sardinii (jaro 2003). Šereblem byly zaměřovány podzemní prostory v hloubce až 170 m pod terémem (velká anténa). Souřadnice tří bodů stanovených pomocí GPS byly porovnány se současnou mapou prostorů za sifony. Dosažená přesnost cca ± 15 m byla v těchto podmínkách dostačující (tunely o délkách v kilometrech a průměrech v prvních desítkách metrů). Další ověření přesnosti se odehrálo v oblasti jeskyně Lopač a v Příbrami. Na těchto lokalitách se kvalita měření ověřila vrtnými pracemi. Odchylna 0,5 m při hloubce vrtů cca 40 m u Lopače resp. cca 30 m v Příbrami je, i s ohledem na přesnost vrtných prací (vrt není nikdy kolmý), naprosto uspokojivá.

Z výsledků měření je tedy evidentní, že „šerebl“ je efektivní, jednoduchý a spolehlivý přístroj

Obr. 6. Porovnání vypočtených siločar a naměřených hodnot.

použitelný k velmi přesnému zaměřování podzemních prostor nacházejících se i poměrně hluboko pod zemským povrchem. Domnívám se, že z mojí strany byla problematika měření „šreblem“ už dostatečně rozebrána jak po praktické, tak po

teoretické stránce, a do budoucna se k ní již nebudu muset vracet. Předávám tak pomyslnou štafetu dalším badatelům hodlajícím se touto problematikou zabývat.

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Česká speleologická společnost
KRASOVÁ SEKCE ZO I-07

oznamují, že ve čtvrtek 28. července 2005 zemřel
ve věku 83 let

WABI VLADIMÍR STÁRKA

Jeskyňáři v něm ztrácejí kamaráda, který přes pět století křižení kráčem putoval Českým krasem i dalšími krasovými oblastmi Česka i Slovenska, většinou se skupinkou mladých hochů dychtivých poznání krasu, které vábilo jeskynní tajemné zvání, očekávaná dobrodružství a objevy.

Wabi se dostal ke krasu a jeskyním, když hledal pro svůj na žerno vedený skautský oddíl vhodnou náplň. Záhy po objevu Koněpruských jeskyní se s oddílem dostal na Zlatého koně a krasové podzemí si ho zcela získalo. Tím také mohl svůj oddíl legalizovat jako kroužek mladých jeskyňářů Krasové sekce. Ve svém oddíle, který se v průběhu let a desetiletí stále měnil, odechoval kláseč k přírodě stovky hochů. U mnohých to zásadně ovlivnilo i jejich další život, studia a povolání.

Patřil mezi průkopníky poznání Slovenského krasu, kam jezdil na jaře hledat známé i neznámé propasti. Touha po poznání ho vedla křestným cestám do ciziny – za socialismu do krasu a za archeologickými lokalitami Butharaka, Mad'arska, Rumunska, Jugoslávie, NOR i Polska. Po roce 1990 se mu otevřely možnosti cesty na západ, zejména Francie (kam v roce 1968 emigroval se svou rodinou jeho starší bratr Jiří a stal se profesorem mikrobiologie v Marseille).

Wabi byl vášnivý psavec. Psal humorné povídky pro vánoční posezení jeskyňářů i obsáhlejší veselé jeskyňářské příběhy (Tajemství Císařské rokle, Cyklistický závod Praha-Amerika-Zlatý kůň, Zpráva o vzniku a zániku jeskyní u Bosákova, Dobrodružství profesora Hessioda), psal do novin, časopisů, zejména časopisu Lidé a země, do Československého krasu. Přednášel. Jeho tématem byl vždy kras, jeskyně, přírodní záhady a zajímavosti, turisticky pozoruhodná místa. Spolu s Jiřím Kuklou je autorem textu jeskyňářské hymny.

Ve Wabim ztrácejí jeskyňáři dobrého a charakterního člověka, dlouholetého kamaráda, který ke krasu neodmyslitelně patřil.

Čest jeho památce!

Rozloučení a pohřeb se konal v rodinném kruhu

Wabi nás bude stále doprovázet v desítkách kreseb. Na této supí pověstný Jaroslav Petbok na bicyklu Českým krasem.

LISTÁRNA A KRÁTKÉ ZPRÁVY

Příspěvek k úvahám o vzniku a vývoji stropních marmitů v jeskyních Moravského krasu

Ladislav Slezák

Úvodem se musím přiznat, že jsem se nikdy detailně otázkami vzniku a vývoje stropních hrců, marmitů, v jeskyních Moravského krasu nezabýval. Následně, po katastrofické povodni v r. 1970, kdy v rámci dokumentace prostor Amatérské jeskyně byly sledovány tzv. vodní čáry jako relikty nejvyššího vzdušného vod, mě zaujaly některé skutečnosti, které v té době nebyly dále sledovány a případně uvedeny do důležitých spojitostí. Ve velkých dutinách bylo možno na stěnách sledovat horizontální linie, v jejichž úrovni se na stěnách vyskytovaly zbytky jehličí, listí, drobné úlomky dřev v různém stupni rozpadu a zbytky zaschlé pěny, která putovala po hladině vzdušných vod. Zajímavým poznatkem bylo i to, že mezi výše popisovaným materiálem byl na stěnách přichycen i jemný písek a jí. Připadalo mě to vše zcela logické a písek s jilem jsem pochopitelně přisuzoval kalným, zvířeným vodám. V některých partiích prostor s nízkými a relativně rovnými stropy nebyly zachovány vodní čáry, protože tyto prostory byly inundovány zcela a stropy tak tvořily dlouhé a složité sifony. Přesto se ale na řadě míst vyskytovala místa, kde ve stropěch existují konkávní tvary, jakési stropní bubliny, které na svých stěnách nesly podobné materiály jako vodní čáry ve velkých prostorách. Jde evidentně o tlakové stropní bubliny, které se vyskytují výškově v různých úrovních, které neodpovídají nejvyšší úrovni inundace značené vodními čarami. V Macošské chodbě (koridoru) bylo na jednom místě několik stropních výdutí. V jedné z nich byl rozepřen asi 0,5 m dlouhý a cca 7 cm silný kus nahnilého dřeva

(líška). Když jsem tuto „rozpínku“ vysvobodil ze stropní výdutě, udívalo mne několik věcí. Zatím co oba konce dřeva byly dokulata obroušeny, směrem ke středu byla zachována kůra v takové míře, že bylo možno zcela bezpečně určit druh dřeva. Uvedený kus dřeva musel evidentně bez zvláštních obtíží připlavat po hladině, vynořit se v bublině a tam po hladině kroužit. Při tomto pohybu došlo k obroušení obou konců dřeva o skalní stěny. Vzrůstající tlak v bublině vytlačil vodní hladinu s dřevem do užšího místa dutiny, kde se v horizontální poloze zapříčilo. Na povrchu dřeva bylo zachyceno množství jemného písčito-jilovitého materiálu. Od tohoto nálezů jsem svoji pozornost zaměřil i na výskyt organických splavenin v různých partiích Amatérské jeskyně. Ve velkých prostorách jeskyně, kde povodňová hladina nedosahovala stropů a případně nebyla těsnána nízkými profily, byly nalezené zbytky organických materiálů (převážně dřeva), pokud nebyly překryty povodňovými sedimenty, povětšinou čistě omyté opadávajícími vodami zbaivenými unášených jemných sedimentů.

Zůstaňme tedy u teorie, že obří hrcce, marmity, ve stropních partiích dutin vznikaly převážně činností vodní eroze, za spolupůsobení brusného média (jemný písek, jí) vznášejícího se ve vodě. Dovolím si k tomu připojit kousek vlastních poznatků a doplnit, že vodami unášený materiál představuje značný objem organických komponent, které se pohybují v horní úrovni hladiny a jsou nositeli brusných komponent (úlomky a písek jsou do jejich povrchu zasekány). Tyto organické částice se

hromadí ve stropních konkávních tvarech, které výrazně pomáhají spolumodelovat. Zatímco jsou okolní prostory pod hladinou vody, ve stropních „bublínách“ probíhá na volné hladině rotace plovoucích materiálů. Svoji energii, za spolupůsobení brusiva a okolní vodní síly, tak patrně modelují kruhový profil stropního marmitu. Zatímco klasické erozní marmity mají válcový nebo hruškový či džbánový tvar vnitřní dutiny, stropní marmity mají většinou tvary blízké podobě zvonu, málokdy podoby polokoule. Pokud jsem mohl pozorovat tyto útvary v Moravském krasu (ukázkové jsou v jeskyních Kůlna a Pekárna), pak vyvinuté marmity větších rozměrů mají zploštělé dno (vrchol dutiny).

Pokud by teze o spolupůsobení organických komponent při modelacích marmitů byla přijatelná,

můžeme dedukovat, že četnost velkých tvarů směrem od ponorů do systémů jeskyní klesá. Se vzdáleností od ponorů klesá množství plavenin, včetně unášeného brusiva ulpělého na organických komponentách. Obě výše uvedené lokality, tj. jeskyně Kůlna a jeskyně Pekárna, představují široké prostory s mírně vyklenutými stropy malého spádu, přičemž jsou obě lokality v ponorové části bývalých toků. Tak jako u marmitů erozního typu je vznik, vývoj i zánik přímo úměrný hydrologickým poměrům té dané doby, spojené s tvorbou a vývojem celé lokality. Vzhledem k procesu tvorby stropních marmitů ve srovnání s marmity klasickými je jejich časové období nesrovnatelné. Samozřejmě lze akceptovat i to, že na jejich remodelaci se podílela i koroze, mrazová destrukce i nárůsty sintrových náteků.

Chodba Netopyřích křídel: Šachta Broušek – Nový objev

Franci Musil

Akce se uskutečnila 25.12.2004, za účasti Mokřý, Groša, Musil. Objevná chodba byla prolongována ve vstupních partiích odbočky Do žlebu. Vlevo strmě vzhůru vede zahliněná chodba, široká 2 m, kde bylo pod stropem místa kolem 15 – 20 cm. Tento nános se podařilo průběžně rozchmovat a od ústí této chodby bylo proniknuto pod stejným úhlem (asi 15°) vzhůru 6 – 7 m. Na příčných poruchách se zde nalézají dvě menší síňky 1 a 1,5 x 2 m, vysoké 80 cm. Chodba dále pokračuje již vodorovným směrem, ale neprůlezně. V přímém směru je vidět asi 4 m, chodba má ve dně šířku 1 – 1,2 m, výšku 15 cm a je zarostlá stalagnáty až na sediment v hlinitém dně. Výškově je tato nová odbočka položena 15 – 18 m nad úroveň aktivního toku v Koridoru. Vychází odtud neznatelný průvan. Geneticky se může jednat o horní, původní úroveň chodby Do žlebu a se současným Koridorem nemusela vznikat.

Jako naprostou zvláštnost uvádím nebyvale velký výskyt roztroušených netopyřích kostí (snad až 50 jedinců, v sedimentu může být i více). Je sporné, zda je sem zanesla voda (zatím nikde jinde v této úrovni nebyly nalezeny), nebo přilétli z neznámých vyšších pater. Místo mohlo sloužit jako zimoviště ojedinelé a dávno, vzhledem k absenci guána a nízkým prostorám. Místo je uzavřeno mezi sifony a zatím není známá žádná jiná, otevřená a mladá přístupová cesta.

Chodba do žlebu

Před ústím chodby Do žlebu se ztrácí asi 50 % vody v Koridoru. Před ústím vpravo je zahliněný tlakový kanál 50 x 120 cm. Chodbu Do žlebu tvoří víceméně nízké plazivky s polohami sekundárních sintrových útvarů, které dokonale zafixovaly původní sediment, ve kterém jsou vyerodované další kanály. Chodba dnes funguje jako přepadový odtok a ponor.

Asi po 80 – 100 m plazení se nalézá větší dóm 3 x 5 x 5 m s podzemním 2 m hlubokým závrtem ve štěrčích. U jz. stěny, kde je dno obnaženo až na skálu, je vytvořen 4 m hluboký, kolmý skalní trativod 20 x 40 cm, který se nepodařilo zdolat. Vizually je vidět volně horizontální pokračování průběžné (i průlezné) chodby jižním směrem. Zdály je slyšet tekoucí vodu. Na vývěr ve Sloupském koridoru Amatérské jeskyně, kam voda pravděpodobně teče, zbývá kolem 500 m.

Další pokračování chodby Do žlebu v úrovni povodňového odtoku je ucpáno sedimenty, pravděpodobně po povodni v r. 2002. Dle objevitelů při prvních průzkumech Pustožlebské skupiny (Mokřý, Sirotek) zde má být údajně dalších 200 m nízkých chodeb končících polosifonem.

Okruh otázek kolem sborníků Speleofóra a publikačně plodného krasového eremity

Richard Zatloukal (ZO 6 - 15 Holštejnská)

S recenzemi je obtížné souhlasit či nesouhlasit, ale je možné na ně dále reagovat. Stat' Tomáše Rotha o sbornících Speleofóra 2004 a 2005 (Roth 2005, pozn. red. – v celé verzi i v tomto čísle) po formální stránce není recenzi, ale spíše reakci na stav, který nejspíše vnímá širší okruh čtenářů už nějaký čas. Ovšem on byl první, kdo to dal jasně a písemně najevo. Za více než dvě desítky let existence prošel almanachy Speleofórum několika změnami, jež mnohdy vedly k jeho zkvalitnění a zřejmě nastala doba pro další reformu.

Z hlediska obsahového je ročenka jen reflexí současných trendů ve speleologii a úrovně přispívatelů. Pokud je více v kurzu kanálnictví a historická montanistika než jeskynní explorační, tak nezbyvá než vzít tento neutěšený stav na vědomí nebo se jej pokusit zvrátit. Takže se zcela ztotožňuji s Tomášovým názorem, že je dobré, jestliže se publikuje více článků s krasovou tematikou. Nicméně se zřejmě trochu rozcházíme v pohledu na to, jak a kdo tyto příspěvky píše. Konkrétně že Marek Šenkyřík píše příliš mnoho a ostatní jsou proto kráceni ve svém publikačním rozletu. Dovolují si připomenout, že v roce 2004 byly články Marka Šenkyříka vyhodnoceny jako nejlepší příspěvky do ročenky Speleofórum 2004 (Šenkyřík 2004a; týž 2004b). Proto buď byly jeho stati tak dobré včetně rozsahu, že si ocenění zasloužily nebo byla hodnotitelská komise, řekněme, neobjektivní. To si však nemyslím, čímž nám zůstává otázka nejpalčivější, a to délka jeho příspěvků. Asi by bylo příliš zjednodušené tvrdit, že poněkud delší Markovy články jsou příčinou, proč jsou redukovány přílohy jiných přispívatelů. Toto záleží jen a pouze na (libo) vůli redakce. Buďto editoři zcela jasně a závazně (bez rádobý kamarádkových výjimek) stanoví pravidla pro publikování, tedy počet normostran textu a příloh, pravidla citací atd. nebo bude i nadále panovat jistá anarchie. Sborník ze Speleofóra žádné rozsahy stanoveny nemá. Proto pokud si redakce není schopna uhlídat délku jednotlivých článků, je to jen a pouze její chyba. Je zcela normální, že autoři zkoušejí, co jsou editoři ještě schopni překousnout. Bylo by naivní apelovat na „uvědomění a disciplínu“ autorů. Stejně tak naivní jako zbožné přání, že když na veřejně toalety vyvěším cedulky „Udržujte čistotu“, že tam

bude pořádek. Nebude, někdo tam musí pravidelně a často uklízet. Stejně tak autoři budou i nadále nesoudní ke svým výplodům a někdo je musí usměrnit, tedy redakce.

Snad se nedopustím žádné indiskrétnosti, když prozradím, že rovněž do almanachu Speleofórum 2006 Marek odevzdá svůj příspěvek o Habrůvecké plošině v „předtermínu“. Alespoň takto jsem pochopil informaci (pro někoho nejspíše výhrůžku) v jeho speleologickém samizdatu Acta Speleohistorica 5/2005 (Šenkyřík 2005, 11), které se zkoumání Habrůvecké plošiny věnuje. A protože se jeho spis sestává ze 60. stran, mají se i čtenáři Speleofóra 2006 na co těšit. Nebo bude redakce více soudnější než loni či předloni?

Při pohledu na souvislou řadu ročenek Speleofóra v moji knihovně mě napadlo ještě jedno řešení, jak trochu korigovat tvůrčí přetlak krasového eremity. Mezi sborníky totiž jednoznačně jeden vyniká, například již svým hřbetem. Tento almanach byl vydán v roce 1994 pod redakčním vedením... no samozřejmě Marka Šenkyříka, byť ještě ne poustevníka.

I když nemám zcela jasno, je-li Marek následovníkem sv. Antonína Egypťského (* 251 – † 356) a jeho směru anachoretského mnišství (není však nejspíše vysvěcen a má příliš čilé sociální kontakty) nebo více strani původně eremitovi sv. Pachoniovu Staršímu (* 287 – † 347), který naopak dospěl k cenobitskému mnišství (Vlček, Sommer, Foltýn 1997; Charvátová 1998), přesto se domnívám, že by Marek byl zajímavým obohacením redakce Speleofóra. Přinejmenším (pokud by měl zájem) by mohl po 12 letech opět vypracovat rejstřík sborníků. Konec konců kozel bývá tím nejlepším zahradníkem. Jen bych si dovolil již dopředu protestovat, pokud by Marek v redakci přišti ročenky chtěl její texty zpestřovat svými pseudohaiku. Tedy alespoň do doby než začne tvořit formálně správné haiku. Ve skutečnosti se totiž jedná o klasickou formu sedmnáctislabičné básně, která musí být rozčleněná na verše o 5, 7 a 5 slabikách. To se to bude tvořit trochu hůře, není-liž pravda? A však pokud budeme nazývat věci nesprávnými názvy, zřejmě si nikdy nedokážeme a ani nemůžeme porozumět a jedna babylónská věž se už kdysi stavěla.

Literatura:

- ROTH T. (2005): Sborník Speleofórum 2005.– Speleo (Praha) 41, s. 52-53.
- ŠENKYŘÍK M. (2004a): Kolorační experiment a speleologické perspektivy Habruveckého ponoru ve střední části Moravského krasu. – Speleofórum 2004, ročník 23, Praha, s. 23-26.
- ŠENKYŘÍK M. (2004b): Náčrt paleosystému Malý lesík v jižní části Moravského krasu. Poznámky ke genezi jeskyně.– Speleofórum 2004, ročník 23, Praha, s. 26-31.

- ŠENKYŘÍK M. (2005): Habruvecká plošina, Moravský kras – střed. Projekt speleologického průzkumu, dokumentace a ochrany krasové krajiny.– Acta Speleohistorica 5/2005, ZO ČSS 6-31 SPPM, Habruvka, s. 1-60.
- CHARVÁTOVÁ K. (1998): Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420. 1. svazek. Fundace 12. století, Praha.
- VLČEK P., SOMMER P., FOLTÝN D. (1997): Encyklopedie českých klášterů. Praha.

Dokumentace podzemních prostor v okolí Temnice ve Slovincu

Michal „Cimbál“ Hejna, Pavel „Uzel“ Schich (ZO 1-02 Tetín)
e-mail: michal.hejna@lhoist.cz, uzal@seznam.cz

Vesnička Temnica se nachází 20 km východně od města Nová Gorica v pohoří Kras na planině v nadmořské výšce cca 300 m, což už samo o sobě hovoří o tom, že nejde o tak perspektivní oblast jako např. Kamín, ale i zde se nachází několik velmi zajímavých lokalit.

Se slovinckými jeskyňáři z „Jamarského“ klubu Temnica jsme navázali spolupráci v roce 1999 a po několika seznamovacích akcích nám byla propůjčena část jejich území, na kterém nyní probíhá dokumentace krasových jevů.

Toto území ohraničují vesnice Lipa, Kostanjevice, Vojščica a Sela na Krase a jeho rozloha je 12 km². V zájmové oblasti leží ještě vesnice Novelo a Temnica. Celé území je trvale obydlené od 17. století a od té doby byl činností člověka výrazně měněn i reliéf krajiny, ať již to bylo pastevectvím a zemědělstvím a nebo, a to hlavně, vojenskou činností za 1. sv. války, kdy tudy probíhala Sočská fronta.

Na dokumentaci samotné se podílejí hlavně jeskyňáři ze ZO 1-02 Tetín, ZO 1-08 Speleoklub Týnčany a ZO 6-02 Vratíkovský kras. Soustavný výzkum začal v roce 2002 a k poslední expedici, která proběhla na jaře roku 2005, je zdokumentováno 5 km² území, na kterém bylo zaevidováno celkem 204 podzemních prostor.

Tyto podzemní prostory můžeme v podstatě rozdělit na tři typy – jeskyně, podzemní vojenská díla neboli tzv. kaverny a jeskyně přeměněné na kaverny.

V prozatím zdokumentované oblasti bylo zaregistrováno celkem 82 jeskyní. Nejvýznamnější z nich je Budná jama, cca 180 m hluboká propast (tato propast ještě nebyla zmapována a hloubka je odhadována podle délky použitých lan). Na jaře

letošního roku byla po samovolném propadu dna jednoho z četných závrtů v okolí Temnice objevena cca 90 m hluboká propast, Elektro jama. Kromě těchto dvou propastí bylo zaevidováno několik propastí hlubokých mezi 40 – 60 m a spousta drobných vertikál hlubokých v jednotkách až prvních desítkách metrů. Dno těchto propastí je obvykle zasuceno kameny a sedimenty. Horizontální jeskyně nepřesahují délku 20 m a na rozdíl od jeskyní Českého krasu se vyznačují bohatou krápníkovou výzdobou, žel veskrze již mrtvou.

Vojenský kaveren bylo zatím zaregistrováno celkem 102. Jsou vázány na zákopové linie Sočské fronty a ve většině případů se jedná o krátké chodby s jedním vchodem, ražené v profilu 2 x 1,9 m a nepřesahující délku 15 m. Tyto chodby jsou rovné nebo mají tvar L. Vzácně se vyskytují delší chodby spojující dva závrtů či složitější systémy chodeb dlouhé až několik desítek metrů. Nejdelší z těchto kaveren je 83 m dlouhá kaverna s pracovním názvem 23-9.

Jeskyně přeměněná na kavernu je označena pro jeskyni, která nese výrazné stopy po lidském zásahu (většinou opět díky 1. sv. válce), která si aspoň v některých partiích ponechala svůj přírodní charakter. Tyto jeskyně bylo zaevidováno celkem 20 a některé dosahují délky až desítek metrů (Krumpirova jama 69 m s denivelací 20 m, Pečina při Jamah 45 m, Temniška kaverna 90 m).

Pro každý dokumentovaný jev je vytvořena karta krasového jevu, obsahující název a evidenční číslo, lokalizaci, souřadnice v systému WGS 84 a JTSK, foto vchodu, popis jevu, vyznačení polohy v mapě a náčrt.

Jak je z předchozích řádků patrné, jedná se o dlouhodobou a koncepční práci, jejímž výsledkem by měla být kompletní dokumentace podzemních prostor v dané oblasti, která pak bude ve spolupráci

s místními obcemi využita k popularizaci tohoto přírodovědecky i historicky velmi zajímavého území a tím i ke zvýšení turistického ruchu.

Jeskyňě Ř-27 Tulácká Poustevna v Hádeckém údolí – obnovení tradice poustevnictví v Moravském krasu (2004)

Marek Poustevník – Šenkyřík (ZO 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek)

*... já přecházím
přes Líšeňskou Říčku,
tam doma smířen
budu žít.
(poustevnický popěvek
na motivy americké lidové písně)*

Úvodem

Moravský kras je území, v němž platí posvátné poustevnické právo. V historické literatuře lze doložit osídlení zdejších jeskyní svatými muži, poustevníky (KOŠTÁL 2001). Moravský kras má zvláštní sacrum a posvátnost je jeho odvěkou dharmou. Zvláště „Vallis Baptismi alias Kiriteinensis“, Údolí křtu neboli Křtinské, plnilo od pradávna tuto mystickou duchovní funkci. Těsná blízkost krasových žlebu u předního moravského svatého místa středověku – mariánské obce Křtiny, předurčovala zdejší jeskyně k hojnému poustevnickému využití. Na tuto prastarou duchovní tradici Moravského krasu se odvolávám, na ni navazuji, a v duchu jí jsem se rozhodl žít.

Zřízení poustevny v jeskyni Tulácké v Hádeckém údolí

Dne 15.11.2004 jsem na Správě CHKO Moravský kras v Blánsku učinil RNDr. Leoš Štefkovi prohlášení o zahájení svého poustevnického života v Moravském krasu. Vedoucí Správy CHKO MK RNDr. Leoš Štefka mne s velkou mírou empatie vyslechl, a přestože se s tak neobvyklou žádostí ve své profesi ještě nesetkal, byl mě poustevnické vizi pozitivně nakloněn. Bylo proto dohodnuto, že jakmile si v Moravském krasu vyhlédnu svoji poustevnickou jeskyni, tak sepiši oficiální žádost a přinesu ji na Správu CHKO ke schválení.

Dne 16.11.2004 jsem se usídlil v blízkosti jeskyně Tulácké v Hádeckém údolí a v následujících dnech jsem pořídil její fotografickou dokumentaci. Dne 1.12.2004 jsem sepsal písemnou žádost o oficiální schválení mé poustevny v jeskyni Tulácké a následujícího dne jsem jí předal na Správu CHKO

Moravský kras k vyřízení. Kopie žádosti byly rovněž zaslány na vědomí úřadům okolních obcí (Ochoz u Brna a Mokrá), dále speleologickým organizacím bádajícím v této oblasti a též na Ústav Anthropos MZM v Brně.

Po přenesení mého zájmu do oblasti Habrůvký začátkem roku 2005 byla žádost stažena.

Popis jeskyně

Jeskyně Ř-27 Tulácká se nachází na velmi skrytém místě 97 m vysoko v levém břehu Hádeckého údolí, tzn. až těsně pod vrcholovou náhorní Mokrskou plošinou. O její existenci se v literatuře dosud objevila pouze jediná zpráva v knize bratří Himmellů „Jeskyně v povodí Říčky“ z r. 1967. Speleologicky nebyla tato lokalita dosud blíže zkoumána, pouze v 60. letech 20. století si tuto skrytou jeskyni oblíbil blíže neznámý samotářský tulák, který vchod jeskyně uzavřel vápencovou zidkou a zahrnul ho hlínou. Ze skály přitom v rámci utajení podzemní prostory seškrabal i nápadné červené evidenční označení lokality „Ř-27“ (HIMMEL J., HIMMEL P. 1967).

Já sám tuto jeskyni znám již od r. 1982 a za tu dobu se její stav nijak nezměnil, tzn. že sem již dlouhodobě nikdo nepřichází. Na konci r. 2004 jsem opravil uzáveř vchodu jeskyně nově zbudovanou zidkou z volně ložených kamenů a na dně jeskyně jsem přitom nalezl několik drobných nálezů z 20. století (zbytky petrolejky, skleněných střepů a železnou kramlí). Kromě toho jsem však nalezl i jeden koňský zub (odborně určeno na Ústavu Anthropos MZM v Brně), jehož jemně hnědá patinace naznačuje jeho stáří. Archeolog Petr Kos k tomuto nálezu poznamenal, že „*kde jsou koně, tam jsou i lidi*“. Archeologicky se ale jeskyně Tulácká ukázala být sterilní. Takže snad někde v blízkém okolí...?

Jeskyni tvoří jediná hranolovitá dutina půdorysných rozměrů malé mnišské cely, 3 m dlouhá a 1,9 m široká, při výšce vnitřního prostoru pouze 0,85 m (v nejnižším místě) až 2 m (v nejvyšším bodě

klenby). Dno jeskyně má plochu pouze 5,7 m², přičemž celkový objem dutiny pod skalním převisem je 8 m³. Jedná se tedy o podzemní prostorů zcela nepatrných rozměrů, která mi svými dimenzemi a uspořádáním velmi připomíná mou meditační jeskyňku ve Slovenském ráji. Na jeskynním dně leží jen nepatrná vrstva soudobé hnědé lesní hlíny o mocnosti 0 až cca 0,4 m. Starší (předholocénní) sedimentární výplň nebyla v jeskyni zjištěna, avšak v místě nálezů koňského zubu nebylo skalního podloží dosaženo. Vstupní portál jeskyně je 3 m široký, až 2 m vysoký a nyní je (r. 2004) nově uzavřen na sucho kladenou zídou. Po zahrnutí hlínou proto při pohledu zvenčí nic nenasvědčuje na existenci jeskyně. Pouze při pozornějším pohledu lze u paty skály objevit nenápadné osvětlovací okénko a mezi kořeny stromu malý vstupní otvor o velikosti 0,65 x 0,65 m, který 1,4 m hlubokou vstupní šachtíčkou ústí bezprostředně do vlastní poustevnické cely. Délka jeskyně je pouze 3,5 m. Lokalita byla dne 27.2.2005 nově zmapována, a délka polygonu (p.b. 0 až p.b.2) činí 4,6 m. (ŠENKYŘÍK 2005).

Geneze jeskyně

Jeskyně je pouze tektonicko – korozního původu. V podstatě se ani nejedná o jeskyni v pravém slova smyslu, nýbrž o pouhý skalní výklenek vzniklý vypádem skalního bloku, který se korozí oddělil od mateřské skály podél odkorodovaných vrstevních ploch a tektonických puklin. Z toho plyne naprostá speleologická bezvýznamnost takto vzniklé

podzemní dutiny. Ale protože i speleologicky zjevně bezvýznamné jeskyni je dobré ponechat nějaké tajemství, tak se ptám: „Kam odpadl ten blok?“

Závěr

Na jaře 2005 odchází nově založená ZO ČSS 6-31 „Speleologický průzkum poustevník Marek“ z plošiny Skalka na Habrůveckou plošinu, tzn. z jižní do střední části Moravského krasu. V důsledku této nové badací orientace proto zůstane má poustevna v Hádeckém údolí osiřelá. Může se proto stát refugiem – skalním útočištěm, někomu jinému, kdo by pocítil touhu po kontemplativním životě v lůně přírodě v duchu Cesty sv. Františka z Assisi (KAZANTZAKIS N.). Pro mne to bude z Habrůvecké plošiny poustevnický blíž do Vallis Baptismi alias Kiriteinensis, na jehož prastarou duchovní tradici naváží a kterou oživím...

Literatura

- HIMMEL J., HIMMEL P. (1967): Jeskyně v povodí Říčky. ZK ROH KSB. Brno.
KAZANTZAKIS N.: Chudáček Boží. Život sv. Františka.
KOŠTÁL P. (2001): Poustevnictví na Blanensku. Sborník muzea Blansko. 2001, s. 19-30.
ŠENKYŘÍK M. P. (2005): Jeskyně Ř-27 Tulácká Poustevna v Hádeckém údolí. Obnovení tradice poustevnictví v Moravském krasu. Acta Speleohistorica 3/2005. Brno, s. 1-3.

ZAPOMENUTÉ A NETRADIČNÍ VÝZKUMNÉ POSTUPY

Jura, Fetan a Marko aneb jak kdysi Plániváci málem k úhoně přišli

Ladislav Slezák

Bylo tomu již dávno, kdy parta amatérských nadšenců, jeskyňářů, kteří donekonečna „glancovali“ prolézačky v jižní části Moravského krasu, přičichla ke krasu na Slovensku. To bylo podnětem k jejich „rozletu“ na sever. Zakotvili v oblasti Holštejna, čímž se začala slavná historie Plánivské skupiny Speleologického klubu v Brně. Spolupráce s nově

založeným Oddělením pro výzkum krasu Moravského muzea přinesla v r. 1961 přísun stavebního materiálu (historické trámy) pro stavbu základny nedaleko jeskyně Michalky. Tato vskutku kuriózní stavba nazvaná zpočátku Kennedyho srub, později Chata děsu, se stala svědkem nepopsatelných a hlavně nezaznamenaných událostí z bohaté

historie skupiny. Z hlediska životnosti obdobných staveb v Moravském krasu přečkala „věky“, než v r. 1996 lehla popelem. Dnes je již na místě bývalé základny bujný lesní porost, který milosrdně skryl žároviště a v něm skrytá tajemství.

V lesích ukryté malé propadání v létě vysychajícího potůčku nazvali dávní badatelé propadáním V jedlich. Dnes bychom asi zvolili název Ve smrčínách. Po jedlich tam už není ani památky. Vlastní propadání bylo (a doposud je) lákavým badatelským objektem. Slibovalo možnost průniku do zcela záhadného systému Bílé vody a jejích přítoků. Není divu, že pro bádání v této lokalitě vznikla i samostatná skupinka, „Jedličáci“, jejichž činnost „Plániváci“ bedlivě sledovali. Zapeklitost celého známého systému spočívá v tom, že horizontální kanál vstupuje do soustavy vrticáků, zaštrkovaných a těžko průlezných propátek, které tvoří složitou odvodňovací síť s napojením do neznámého systému. S poklesem venkovních teplot se jeskyně stává výrazně dynamickou. Vtažený průvan je tak intenzivní, že v přístupové chodbě nelze použít osvětlení s otevřeným plamenem. Za vyústěním chodby do soustavy trativodů se průvan rozptýlí. Právě s touto situací jsem seznamoval přímo na místě trojici výše jmenovaných.

„To by musel být čert vápeníkem, abychom tomu nepřišli na kloub,“ odfrkával Jura, z celé trojky nejzavilejší. „Polezem tam znovu a znovu a musíme tu cestu dopředu najít.“

A tak po nějaké době vyrazila naše trojice vybavená teploměry a odhodláním se nevzdát opět do „Jedlí“.

Bágly složili do výklenku hned za vchodem a teple oblečení se soukali do jeskyně. Průvan byl tak silný, že je v úzkém kanále doslova posouval dopředu. Po opuštění vstupní chodby se rozlezli po odbočkách s cílem zachytit teplotní rozdíly i slabé proudění vzduchu. Byli zabrání do své práce natolik, že když se ozval Fetanův hlas, byli přesvědčení, že něco objevil.

„Kluci, něco tady smrdí,“ pronesl Fetan. Ostatní to ale komentovali po svém s tím, že „oni v tom nejedou,“ ať si Fetan ohlídlá svoje. Za chvíli však všichni shodně museli uznat, že jeskyni se šíří zápach ze spálené síry a kouře. Následně atmosféra zhoustla, viditelnost se snížila a hoši konstatovali, že začíná přituhovat. Pláclí sebou na dno jeskyně, kde bylo ještě jakž takž dýchatelné a radili se, co dál.

„Vylezu ven a dám někomu do řepy,“ nabídl se našťvaný Jura. „To určitě nějaká konkurence pracuje proti nám.“ „No právě,“ odfrknul Fetan. „My vylezeme s nudlama u nosu a venku se nám bude nějaká parta kámošů vyšklebovat, jak nás dostali.“

Skupinka se rozhodla „atentát“ v jeskyni přečkat, přece něco vydrží. Čas ubíhal, kouř sice zřidnul, přibýlo však zápachu ze spálené síry. Prostředí se stalo nedýchatelem.

„Tak a dost!“ vypěnil Jura a jako první vyrazil zpět ke vchodu. Ostatní jej jako hadi následovali. Překvapení bylo vskutku dokonalé. Pod klenbou vchodu doutnal zbytek ohně a dohořivaly pásky síry. Celá hrana údolníka byla lemována zcela zkoprnělými střelci s puškami připravenými k palbě na očekávané lišky.

Pan hajný od Michalky si jen ulevil: „A sakra. Co tam, k čertu, kluci děláte?“

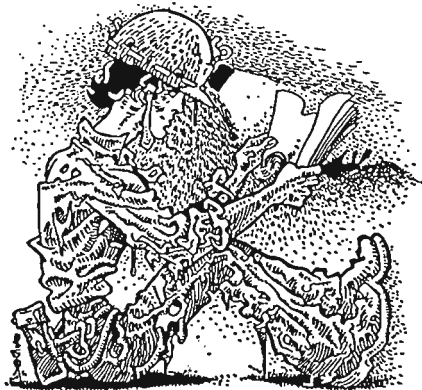
„To bychom se měli spíš ptát my. Ne?“ houknul notně nakrknutý Jura a drápal se vzhůru strání, zatím co zbylí kolegové neschopní slova mlčky a zarputile vytahovali z jeskyně batohy. Ozbrojenci se zatím pomalu probírali z úděsného překvapení a představ, co se mohlo přihodit.

„To ale mohl být pěkný malér,“ pokračoval hajný. „Vás člověk najde v každé díře, co je jich tade voko.“ Pak krátce vysvětlil, že akce byla zaměřena na likvidaci rodiny lišek, která se v jeskyni usadila a kterou pan hajný už notnou dobu sledoval. Čekalo se jen na vhodné podmínky pro jejich vykouření.

Oba tábory se nakonec usmířily v hospodě v Lipovci, kde si také rukou podáním všichni účastníci slibili, že o celé záležitosti pomlčí. Obě strany k tomu měly své důvody. Pro jeskyněře celá aféra přinesla výhodu v tom, že když bylo potřeba do jeskyni kousek dřeva, mohl se skácet za denního světla. A dokonce krb v chatě potřeboval stále a pořádně krmít.

Tato malá epizoda, trochu úsměvná a trochu vyděračská se odehrála, stejně jako řada podobných, v období „zlatých časů“ jeskynního bádání, dost dávno, aby mohla být dnes publikována. Když jsem se loučil s Jurou a pak s Fetanem a Markem na jejich cestě poslední, vzpomněl jsem si na ni. V té době ještě žil i pan hajný od Michalky, ve které dozrávaly bochníky plíšňového sýru Niva. Dnes už je pan hajný ve společnosti všech tří „důračů“ a v Michalce už sýry také nedozrávají.

LITERATURA, RECENZE

Sborník Speleofórum 2005

Tomáš Roth (ZO 6-19 Plánivý)

(Pozn. redakce: Jde o celé znění příspěvku z předchozího čísla. Omlouváme se tímto autorovi za tiskovou chybu a nevytištění celého znění.)

Tak jako každý rok i letos jsme se šli v Rudici na tradičním setkání jeskyňářů z celé ČR i kamarádů z jiných zemí. Všichni jsme se těšili, až uvidíme výsledky práce mnohdy velice náročně připravovaných expedic, mnohahodinových exploračních akcí nás všech, co se speleologií zabýváme.

S radostí mohu konstatovat, že všechny přednášky byly na vysoké úrovni a myslím, že se nenajde nikdo, komu by se nelíbily. Bohužel ne všechny věci byly tak skvělé.

Nedílnou součástí Speleofóra je také sborník, který by měl být, dle svého názvu, odrazem obsahu celého setkání. Alespoň tak je tomu zvykem u odborných seminářích, jejichž přílohou je sborník.

Všichni z nás, kteří ve sborníku publikujeme, máme zájem na tom, aby naše příspěvky, mapové přílohy či fotografická dokumentace vystihující tu nesmírnou dřinu a nadšení byly vytištěny pokud možno v co nejkvalitnější podobě, aby si čtenář nemusel brát v některých případech lupu. Proto také byli někteří z nás při prohlížení loňského sborníku Speleofóra 2004 nemile překvapeni velikostí mapových příloh významných objevů a propastí

dosahujících kilometrových hloubek, ve srovnání s neadekvátně velkým rozsahem článků popisujících dokumentaci historické kanalizace či článkem popisujícím metody a přístroj na měření světelných podmínek ve vstupních částech jeskyní. Následovaly také příspěvky od jistého pana Šenkyříka. Tyto články by většina z nás, kteří se zabýváme „opravdovou jeskyňařinou“, jistě uvítala kratší, vzhledem k úzkému okruhu čtenářů, které osloví. V letošním sborníku byla situace obdobná. Při zběžném prolístování nešlo přehlédnout 19 stran pana Marka Poustevníka Šenkyříka.

Na jeho obhajobu uvádím, že jako ojedinelý zodpovědný člověk dodal své příspěvky do sborníku v řádném termínu, možná i v předtermínu. Avšak není se čemu divit. Články se zaměřují na speleologickou i jinou činnost prakticky již z počátku devadesátých let minulého století. Svým původním rozsahem (kolem sedmdesáti stran) byly vhodné spíše pro vydání v ucelené podobě jakožto samostatná publikace. Nicméně pan Šenkyřík trval na vydání článků ve sborníku Speleofóra také z důvodu nedostatku finančních prostředků a z důvodu neudělení grantů. Bohudík mu byl příspěvek vrácen ke zkrácení. Bohužel byl obsah příspěvků vytištěn ve sborníku v rozsahu devatenácti stran, čímž pokryl celou čtvrtinu sborníku. Po přečtení již prvního článku je zřejmé, že články jsou příliš dlouhé a

obsáhle popisují každý vykopaný metr do nejmenších detailů. Samozřejmě tím chtěl autor vylíčit nezměrnou dřinu například při otvírce paleoponoru, ale detailnost tohoto popisu by se hodila spíše pro popis prací v posledního roku než pro zdlouhavé líčení celého výzkumu již od roku 1989. Taktéž vypisování seznamů lidí, kteří se každý rok podíleli na akcích, mi přijde dosti zbytečné. Výsledkem jistě bylo poukázat na to, že sám autor vykopal zkrátka nejvíc. Šamotná mapa zobrazující třicetimetrový ponor je nakreslená v takových detailech, že její uveřejnění není možné jinak než na celé jedné straně. Zvláště, když mapa obsahuje i sensiblní část, kde je nakreslen pravděpodobný průběh pokračování jeskyně. Zkrátka my ostatní se máme ještě hodně co učit! Fotky z otvírek závrtek jsou prostřídány fotkami spolu se objímajících lidí u čerstvě vysvěceného přírodního oltářičku. Následuje článek popisující duši jeskyně, nepochybný to důkaz o atraktivitě lokality hluboké 11 m. Zkrátka tento opis autorova deníku zákonitě nemůže najít větší okruh čtenářů. Nehledě k tomu, že se kopie sborníku zasílají jako povinné výtisky do státních knihoven a do zahraničí, kde v tomto případě čtvrtina sborníku postrádá jakýkoliv smysl.

V případě, že by pan Šenkyřík skutečně neměl jinou možnost, jak prezentovat své názory a poznatky budoucím generacím, byl by jeho rozsáhlý příspěvek alespoň trochu pochopitelný. Smutné na tom je to, že ani ne dva dny po Speleofóru jsem dostal

informaci, že pan Šenkyřík snad i na svůj náklad vydal všechny své původní materiály v samostatné, více jak sedmdesáti stránkové publikaci. Dokonce požadoval, aby každá ZO od něj musela odkoupit jeden povinný tisk. Inu poustevníci dnešní doby již nežijí v osamělé chýši v horách, ale na svém PC produkují články, se kterými vyrazí do světa stůj co stůj!

Navzdory této kapitole je sborník, tak jak byl vytištěn, samozřejmě plný kvalitních článků, obrázků, mapových příloh a má velkou speleologickou hodnotu. Nebýt však některých článků, mohl mít hodnotu ještě větší. Vešel by se možná i zajímavější články o expedici Romania 2004 a hlavně některé přílohy by byly větší a tím hodnotnější.

Závěr

Domnívám se, že by sborník Speleofóra měl v první řadě sumarizovat aktuální výzkumy v jeskyních a jejich poskytnutá dokumentace by měla dostat zasloužené místo. Na dlouhé články zabývající se okrajovými tématy speleologie či historickými shrnutými činnostmi skupin za více let by měla být ve sborníku vyhrazena jen menší část prostoru. Nezapomínejme také na možnost publikování takovýchto článků v tomto časopise, který dostává do rukou každý člen ČSS a to je podle mého i lákavější.

Pokyny pro autory aneb jak nám pomoci

Jak postupovat v případě, že budete mít zájem poslat nám svůj příspěvek?

Přečtení těchto řádků a postupování podle nich je totiž jediný způsob, jak nám opravdu účinně pomoci v naší mnohdy nelehké práci.

Texty se přijímají výhradně v digitální formě. Použijte, prosím, některý z běžnějších textových editorů. Jako první necht' je v textu uveden název příspěvku a hned pod ním jméno autora(ů), popř. skupinová příslušnost, adresa, e-mailová adresa. U příspěvků zásadnějšího významu by mělo být na závěr uvedeno shrnutí (summary) v anglickém nebo

alespoň českém jazyce.

Přílohy (fota, mapky, perokresby, atd.) **do** dávejte každou jednotlivě v samostatném souboru, ale **popisy** k nim vkládejte pod hlavní text s tím, že jako první uvádějte název souboru, ke kterému se vztahuje. Mějte na paměti, že budou často zmenšeny, proto použijte raději větší písmo. Podle potřeby by na přílohách neměly chybět: označení severu, měřítko, lokalizace a legenda. Pozor na autorská práva!

Perokresby formátu A4 **skenujte černobíle!!** (1-bit black and white !!) na 200 dpi, menší pak na

300 dpi. Ukládejte ve formátu *.tif nebo *.bmp (na rozdíl od jpg formátu je lze účelně „zazipovat“ – výrazně zmenšení souboru; podobně toho lze dosáhnout i uložením ve formátu *.gif).

Fotografie běžné velikosti skenujte v odstínech šedě (8-bit grayscale), tedy ne barevně, a to s rozlišením 200 dpi. Diapozitivy pak s rozlišením 1200 dpi. Obojí ukládejte ve formátu *.jpg.

Pokud něco nebudete vědět, třeba způsob a pořadí jak citovat literaturu, nahlédněte do posledního(ích) čísla(el).

Takto zpracované podklady pak pošlete

elektronickou poštou Vaši nebo Vašich přátel na e-mailovou adresu: redakce@spelco.cz. Případné dotazy spojené s přípravou je možné konzultovat tamtéž. Důležité je i uvedení kontaktní adresy nebo tel. čísla autora, kde je možné konzultovat případné problémy. Uveďte i případný nesouhlas s uveřejněním příspěvku na webových stránkách.

Příspěvky jsou vítané celoročně a budou zařazené hned v nejbližším možném termínu. Obzvláště vítané jsou vtipné nebo i vážné perokresby z jeskyňářského dění a fotografie „na výšku“ na čelní stranu časopisu.

OBSAH

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)	1
AKTUÁLNÍ INFORMACE	1
Světový speleologický kongres v Aténách – Kalamosu – srpen 2005 <i>Jiří Otava</i>	<i>2</i>
DOMÁCÍ LOKALITY	4
Mapování jeskyní v oblasti ponorů potoka Lopače a Krasovského potoka v letech 1983 – 2001 (ZO ČSS 6-16 Tartaros) <i>Dušan Hypr (Speleologický klub Brno, ZO 6-01 Býčí skála, ZO 6-16 Tartaros)</i>	<i>4</i>
Mapování jeskyně Býčí skála a Barová v letech 1972 – 2003 <i>Dušan Hypr (Speleologický klub Brno, ZO 6-01 Býčí skála, ZO 6-16 Tartaros)</i>	<i>10</i>
Macháčkova jeskyně v Českém krasu - první jeskyně ve vápencích chýnických <i>M. Majer, M. Hejna J. Zelinka (ČSS, ZO 1-02 Tetín), K. Žák (Geologický ústav AV ČR)</i>	<i>16</i>
„Branický ementál“ - krasové jevy na území PP Branické skály (Praha) <i>Radek Mikuláš</i>	<i>18</i>
ZAHRANIČNÍ AKCE	19
Rumunsko 2004 – jeskyně planiny Padiš <i>Petr Polák, Tomáš Roth (ZO 6-19 Plánivý)</i>	<i>19</i>
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	22
Úhyn Bílého koně <i>Michal Kolčava</i>	<i>22</i>
Podzemí v Hostěradicích na Znojemsku. <i>Jiří Prokop, Jiří Sabotka, Miroslav Veselý (ZO 6-18 Cunicunulus Jihlava)</i>	<i>24</i>

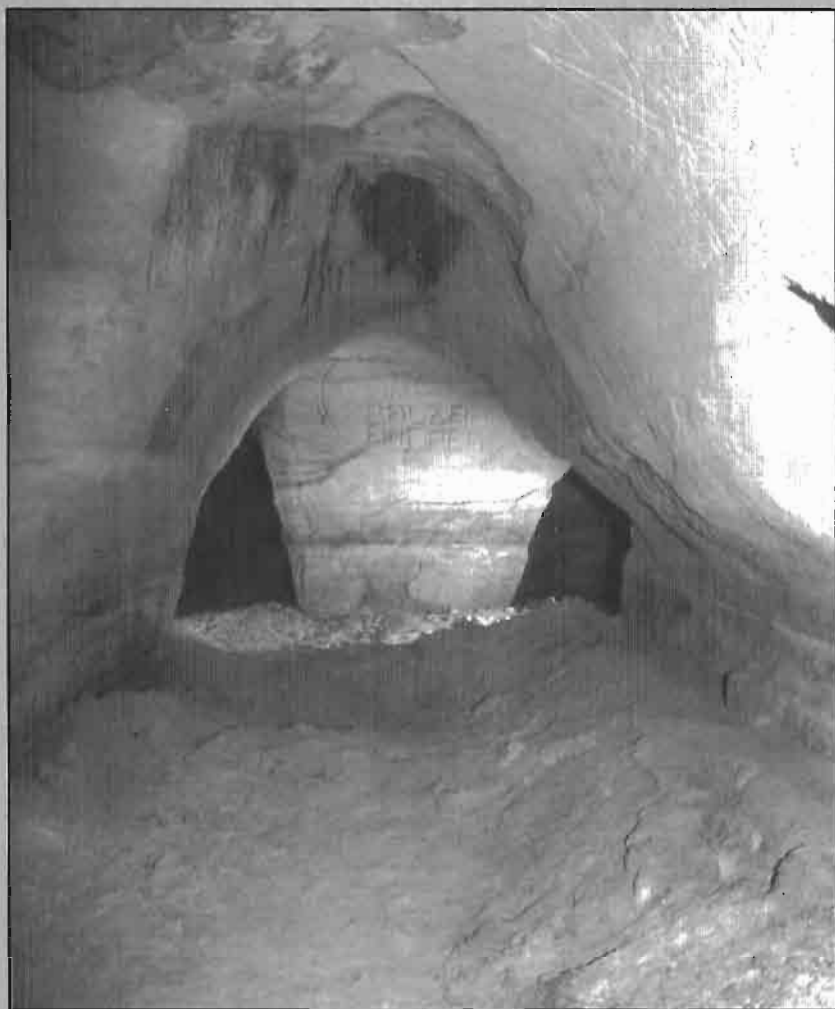
TROCHA HISTORIE	28
K původu jména jeskyně Malý lesík u Březiny (Moravský kras – jih)	
<i>Marek Poustevník – Šenkyřík (ZO 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek)</i>	<i>28</i>
TECHNIKA A ZPRÁVY SZS	30
Kalibrace „šerebla“ a ještě trochu drsné teorie	
<i>Hrdá Jaromíra, Nakládal Petr (ZO 1-02)</i>	<i>30</i>
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	36
Wabi Vladimír Stárka zemřel	36
LISTÁRNA A KRÁTKÉ ZPRÁVY	38
Příspěvek k úvahám o vzniku a vývoji stropních marmitů v jeskyních Moravského krasu	
<i>Ladislav Slezák</i>	<i>38</i>
Chodba Netopyřích křídel: Šachta Broušek – Nový objev	
<i>Franci Musil</i>	<i>39</i>
Okruh otázek kolem sborníků Speleofóra a publikačně plodného krasového eremity	
<i>Richard Zatloukal (ZO 6 - 15 Holštejská)</i>	<i>40</i>
Dokumentace podzemních prostor v okolí Temnice ve Slovincu	
<i>Michal „Cimbál“ Hejna, Pavel „Uzel“ Schich (ZO 1-02 Tetín)</i>	<i>41</i>
Jeskyně Ř-27 Tulácká Poustevna v Hádeckém údolí – obnovení tradice poustevnictví v Moravském krasu (2004)	
<i>Marek Poustevník – Šenkyřík (ZO 6-31 Speleologický průzkum poustevník Marek)</i>	<i>42</i>
ZAPOMENUTÉ A NETRADIČNÍ VÝZKUMNÉ POSTUPY	43
Jura, Fetan a Marko aneb jak kdysi Plániváci málem k úhoně přišli	
<i>Ladislav Slezák</i>	<i>43</i>
LITERATURA, RECENZE	45
Sborník Speleofórum 2005	
<i>Tomáš Roth (ZO 6-19 Plánivý)</i>	<i>45</i>

Neagra - přítoková chodba (foto P. Polák)

Zapodie - kupovité sintry v partii Cursul Sudic (foto P. Polák)

SPELEO – svazek č. 42 (říjen 2005).

Vydala Česká speleologická společnost (předsednictvo, Kališnická 4/6, 130 00 Praha 3).

Redakční rada: Jan Vít, Libor Beneš, Jiřina Novotná, Pavel Bosák, Jiří Otava, Václav Cílek, Jan Sirotek, Michal Kolčava.

Vychází nejméně 1x ročně.

Ev. č.: MK ČR E 12655. Vydávání časopisu Speleo v r. 2005 bylo podpořeno v rámci výběrového řízení MŽP ČR na podporuprojektů předkládaných neziskovými organizacemi.

Náklad: 1400 výtisků.

Do tisku připravil, grafická úprava a sazba: Jan Vít.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.